

SELETUSKIRI

maaeluministri määruse “Otsetoetuste saamise üldised nõuded, ühtne pindalatoetus, kliima- ja keskkonnatoetus ning noore põllumajandustootja toetus” eelnõu juurde

1. Sissejuhatus

Määrus kehtestatakse Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 2 lõike 3, § 12 lõike 2, § 13 lõigete 2 ja 5, § 14 lõike 3, § 15 lõike 2 punktide 1–5 ja lõike 3 punkti 3, § 16 lõike 3, § 21 lõigete 2 ja 3, Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1307/2013, millega kehtestatakse ühise põllumajanduspoliitika raames toetuskavade alusel põllumajandustootjatele makstavate otsetoetuste eeskirjad ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EÜ) nr 637/2008 ja (EÜ) nr 73/2009 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 608–670), artikli 9 lõike 2, artikli 10 lõike 1 punkti b, artikli 11 lõike 2, artikli 32 lõike 3, artikli 33 lõike 1, artikli 36 lõike 5, artikli 45 lõike 1, artikli 46 lõike 2, artikli 46 lõigete 3 ja 7, artikli 50 lõigete 3 ja 9, ning komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 639/2014, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 1307/2013, millega kehtestatakse ühise põllumajanduspoliitika raames toetuskavade alusel põllumajandustootjatele makstavate otsetoetuste eeskirjad, ning muudetakse kõnealuse määruse X lisa (ELT L 181, 20.6.2014, lk 1–47), artikli 4 lõike 1 punkti b, artikli 12 lõike 2, artikli 13 lõike 2, artiklite 41 ja 42 ning artikli 45 lõigete 4, 8 ja 10 alusel.

Määrusega sätestatakse ühtse pindalatoetuse (edaspidi *ÜPT*), kliimat ja keskkonda säästvate põllumajandustavade toetuse (edaspidi *rohestamise toetus*) ja noore põllumajandustootja toetuse saamise nõuded ning toetuse taotlemise ja taotluse menetlemise kord. Nimetatud toetuste eesmärk on maksta toetusi eelkõige aktiivsetele põllumajandustootjatele ja piirata perioodil 2015–2020 väljamakstavate pindalatoetuste puhul sellise põllumajandusmaa osakaalu, mille kohta taotlevad toetust isikud, kes ei tegele üldse põllumajandusliku tootmisega või tegelevad sellega väga vähesel määral oma põhitegevuse kõrvalt. Samuti on eesmärgiks toetada noori põllumajandustootjaid, kes alustavad või soovivad alustada põllumajandusliku tegevusega, ning järgida keskkonnasäästlikkuse põhimõtet. Eelmise põllumajandusreformi käigus oli antud võimalus rakendada ÜPTd kuni aastani 2014. Siiski nähti ka uue ühise põllumajanduspoliitika (edaspidi *ÜPP*) reformi käigus võimalus ÜPTd rakendatavatel liikmesriikidel, sealhulgas Eestil, jätkata ÜPT rakendamist täiendava üleminekuaja jooksul ehk kuni aastani 2020 põhjusel, et ära hoida märkimisväärsed haldus- ja tehnilisi kulutusi seoses üleminekuga põhitoetuskavale. Eesti seisukoht oli jätkata ÜPT rakendamisega, sest kasutatavate süsteemid nimetatud toetuse andmise administreerimiseks ja kontrollimiseks ning asjakohased kogemused olid juba olemas.

Sellegipoolest muutub perioodil 2015–2020 otsetoetuste süsteem mitmeosaliseks, tuues enesega kaasa mitmeid olulisi muudatusi nii toetuse taotlemise kui ka menetlemise tingimustes. Eelkõige tähendab selline mitmeosalisus erinevate kohustuslike ja valikuliste otsetoetuste rakendamist. Viimati mainitud kohustuslike toetuskavade alusel makstakse ÜPT, rohestamise ja noore põllumajandustootja toetust ning valikuliste toetuste hulka kuuluvad väikepõllumajandustootjate toetus, tootmiskohustusega seotud toetused raskustes olevatele sektoritele ning ümberjaotav toetus, mida on võimalik maksta kõrgema ühikumääraga põllumajanduslikus majapidamises kasutuses olevatele põllumajandusmaa esimeste hektarite kohta. Lisaks on võimalus 2013. aastal kinnitatud skeemide alusel maksta riigieelarve vahenditest üleminekutoetusi. 2015. aastal ei rakendata ümberjaotavat toetust ega ka üleminekutoetusi. Seega hõlmab määrus igal aastal kolme liikmesriigile rakendamiseks

kohustusliku toetuskava alusel makstavat otsetoetust, milleks on ÜPT, rohestamise toetus ja noore põllumajandustootja toetus. Võttes aluseks iga-aastaseid otsetoetuste riiklikke ülemmäärasid, moodustab ÜPT ligikaudu 66% kogu otsetoetuste eelarvest, rohestamise toetus 30% ning noore põllumajandustootja toetus ligikaudu 0,3%. Esialgse hinnangu kohaselt kujuneb 2015. aastal ühe hektari kohta makstavaks ÜPT toetuseks ligikaudu 77 €/ha, rohestamise toetuseks ligikaudu 35 €/ha ning noore põllumajandustootja toetuseks 19 €/ha kohta.

Eespool nimetatud kolmest toetusest kaks on täiesti uued toetused, mida makstakse põllumajandustootjatele põllumajanduse otsetoetuste raames. Nendeks on rohestamise ja noore põllumajandustootja toetus. Rohestamise toetuse puhul on tegemist ühe uue ÜPP eesmärgiga, milleks on keskkonnahoidlikkuse suurendamine otsetoetuste keskkonnasäästlikumaks muutmise kohustusliku komponendiga, millega toetatakse kogu Euroopa Liidus kohaldatavaid kliimat ja keskkonda säästvaid põllumajandustavasid. Kõik need põllumajandustootjad, kes soovivad taotleda ÜPT-d, on samal ajal kohustatud täitma ka rohestamise toetuse saamiseks ettenähtud nõudeid. Rohestamise toetust makstakse põllumajanduskultuuride mitmekesistamise, püsirohuma säilitamise ja ökoloogilise kasutuseesmärgiga maa-alade määratlemise eest. Noore põllumajandustootja toetuse eesmärgiks on alustava noore tootja toetusega soodustada põlvkondade vahetust põllumajanduses, et tagada toidu tootmise järjepidevus Eestis. Toetust antakse üksnes ettevõtte tegevuse alustamise perioodil, ja see ei tohi muutuda tegevusabiks, mistõttu antakse toetust maksimaalselt viie esimese tegevusaasta jooksul põllumajandustootjatele, kes ei ole toetuse taotluse esmase esitamise aastal vanemad kui 40 aastat.

Määruse eelnõu ja seletuskirja koostas Põllumajandusministeeriumi põllumajandusturu korraldamise osakonna põllumajanduse otsetoetuste büroo peaspetsialist Veronika Vallner-Kranich (625 6253; veronika.vallner-kranich@agri.ee), sama büroo peaspetsialist Ragni Raiste (625 6146; ragni.raiste@agri.ee), põllumajandusturu korraldamise osakonna nõunik, otsetoetuste büroo juhataja ülesannetes Triin Kraav (625 6121; triin.kraav@agri.ee). Juriidilise ekspertiisi määruse eelnõule on teinud Põllumajandusministeeriumi õigusosakonna nõunik Mari-Liis Kivipõld (625 6283, mari-liis.kivipold@agri.ee). Eelnõu ja seletuskirja on keeleliselt toimetanud sama osakonna peaspetsialist Leeni Kohal (625 6165, leeni.kohal@agri.ee).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Määruse eelnõu (edaspidi *eelnõu*) koosneb viiest peatükist, sealhulgas 22 paragrahvist.

Eelnõu §-s 1 sätestatakse määruse reguleerimisala. Määrusega kehtestatakse otsetoetuste saamise üldised nõuded ning ühtse pindalatoetuse, kliimat ja keskkonda säästvate põllumajandustavade toetuse ja noore põllumajandustootja toetuse saamise nõuded ning toetuse taotlemise ja taotluse menetlemise täpsem kord.

Eelnõu §-s 2 sätestatakse nõuded otsetoetuste taotlejale

Lõikes 1 sätestatakse, et otsetoetust võib taotleda füüsiline või juriidiline isik või juriidilise isiku staatusega isikute ühendus, kes tegeleb Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1307/2013 artikli 4 lõike 1 punktis c nimetatud põllumajandusliku tegevusega sama artikli punktis b nimetatud põllumajanduslikus majapidamises ja on aktiivne põllumajandustootja sama määruse artikli 9 tähenduses (edaspidi *taotleja*). Põhilised nõuded otsetoetuste taotlejale tulenevad määrusest (EL) nr 1307/2013 ning Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse (edaspidi *ELÜPS*) §-st 12. Põllumajanduslikke otsetoetuseid võivad taotleda nii juriidilised isikud kui ka füüsilised isikud või isikute ühendused. Piiranguid ettevõtlusvormidele ei seata. Küll aga peavad isikud täitma toetuse saamise nõudeid, mis on sätestatud Euroopa Liidu asjakohastes määrustes, ELÜPS-is ja selles määrukses.

Põllumajanduslikuks tegevuseks määruse (EL) nr 1307/2013 alusel loetakse põllumajandustoodete kasvatamine või tootmine, sealhulgas saagikoristus, lüpsikarja pidamine, põllumajandusloomade aretamine ja pidamine või põllumajandusmaa hoidmine karjatamiseks või harimiseks sobilikus seisukorras. Taotleja põllumajandusliku majapidamise moodustavad kõik tema juhitud ja põllumajanduslikuks tegevuseks kasutatavad üksused, mis asuvad Eesti territooriumil. Pindalatoetuste taotlemiseks esitab taotleja oma majapidamise põllumajandusmaa kohta ühe taotluse. Lisaks peab otsetoetuste taotleja vastama määruse (EL) nr 1307/2013 artiklis 9 sätestatud nõudele. Selles nõudes sätestatakse, et otsetoetusi ei anta füüsilistele või juriidilistele isikutele ega füüsiliste või juriidiliste isikute rühmadele, kes haldavad lennujaamu, veerajatisi, alalisi spordiväljakuid või puhkealasid või osutavad raudtee- või kinnisvarateenuseid. Euroopa Komisjon on andnud välja ka aktiivse tootja nõude rakendamise kohta juhendmaterjali „Guidance document on the implementation of article 9 of Regulation (EU) no 1307/2013“ (DSCG/2014/29) ja tödokumendi „Working Document on implementation by Member States of certain provisions of the direct payments (Regulation (EU) No 1307/2013)“ (DS/EGDP/2014/6).

Lõikes 2 sätestatakse, et otsetoetust ei anta taotlejale, kes tegeleb Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1307/2013 artikli 9 lõikes 2 nimetatud tegevustega või üksnes metsamajandamisega. Nimetatud määruse kohaselt on Eestil võimalik tegevuste loetelu täiendada ja põllumajandustootjate esindajate ettepanekute alusel on selleks metsamajandamine. Juriidiliste isikute tegevusala kontrollitakse äriregistrisse kantud andmete järgi. Tegevusala määratleb ettevõtja ettevõtte asutamisel või majandusaasta aruandes. Seega on vajalik kontrollida kõigi ettevõtjate esitatud viimaseid andmeid äriregistrile, sealhulgas viimast majandusaasta aruannet, et selgitada välja ettevõtete tegelik tegevusala. Nimetatud nõude täitmist kontrollib PRIA. Aktiivse põllumajandustootja nõude täitmise kontrollimise aluseks on määruse (EL) nr 1307/2013 artikkel 9 ning määruse (EL) nr 639/2014 3. jao artiklid 10–13.

Lõikes 3 sätestatakse, et otsetoetust antakse lõikes 2 nimetatud taotlejale Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1307/2013 artikli 9 lõike 2 punktides a–c sätestatud juhul kui tema põllumajandusliku majapidamise kohta anti taotluse esitamise aastale eelnenud kalendriaastal otsetoetusi kuni 5000 eurot.

Liikmesriikidel on õigus määrata toetussumma, millest suurema toetuse saamise korral hakatakse kontrollima aktiivse tootja definitsioonile vastavust. Nimetatud toetussummaks on Eesti sätestanud 5000 Eurot. Selle summa kehtestamisel lähtuti vajadusest optimeerida administratiivset koormust arvestades, et 2013. aasta andmetest lähtuvalt sai üle 5000 euro otsetoetuseid veidi üle 3000 ettevõtte, kuid nende kasutada oli üle 769 tuhande hektari ehk 86,5% ÜPT toetusõiguslikust põllumajandusmaast. Füüsilisi isikuid, kes said 2013. aastal üle 5000 euro ÜPT-d, on kokku veidi üle 100 taotleja, 2014. aastal oli selliseid isikuid 145.

Määruse (EL) nr 1307/2013 artikli 9 lõike 2 punktide a–c kohaselt võib nn negatiivsesse loetellu kuuluvate tegevustega tegelev ettevõtja või isik võib tõendada, et tema põllumajandustegevus on oluline osa tema kogutegevusest. Põllumajanduslikuks tegevuseks loetakse määruse (EL) 1307/2013 põllumajandustoodete kasvatamine või tootmine, sealhulgas saagikoristus, lüpsikarja pidamine, põllumajandusloomade aretamine ja pidamine, või põllumajandusmaa hoidmine karjatamiseks või harimiseks sobilikus seisukorras. Põllumajandustoode on Euroopa Liidu aluslepingute I lisas loetletud tooted, välja arvatud kalatooted, ning puuvill. Juhul, kui selline taotleja soovib otsetoetuseid, peab ta esitama PRIA-le teabe vastavalt määrustes (EL) nr 1307/2013 ja (EL) nr 639/2014 sätestatule. Taotleja peab esitama määruse lisas 4 sätestatud aktiivse tootja tõendamise vormi milles taotleja saab teha valiku kolme tõendamise võimaluse hulgast:

1. Taotleja esitab tõendid selle kohta, et tema iga-aastane otsetoetuste summa on vähemalt 5% mittepõllumajandusliku tegevuse kogutulust. Isik esitab taotlusega andmed oma eelneva aasta põllumajandusliku kogutulu kohta (mida PRIA kontrollib raamatupidamisandmete alusel).

Füüsilisest isikust ettevõtja kogutulu kontrollitakse Maksu- ja Tolliameti (edaspidi MTA) andmete alusel.

Füüsiline isik esitab taotlusega andmed tuues eraldi välja põllumajandusliku tulu.

2. Taotleja esitab tõendid selle kohta, et tema põllumajanduslik tegevus ei moodusta tühist osa tema majandustegevusest ehk põllumajanduslik tulu ei moodusta vähem kui 1/3 viimase eelarveaasta kogutulust.

Isik esitab taotlusega andmed oma eelneva aasta põllumajandusliku kogutulu kohta (mida PRIA kontrollib raamatupidamisandmete alusel).

Füüsilisest isikust ettevõtja kogutulu kontrollitakse MTA andmetel, põllumajandusliku tulu kohta esitab isik taotlusel andmed oma põllumajandusliku kogutulu kohta (mida PRIA kontrollib raamatupidamisandmete alusel).

Füüsiline isik esitab taotlusel andmed põllumajandusliku tulu kohta.

3. Taotleja esitab tõendid selle kohta, et tema põhitegevus või äriühingu eemärk on põllumajandustegevus.

Juriidiliste isikute tegevust kontrollitakse äriregistrisse kantud tegevuste alusel.

Lõikes 4 sätestatakse, et füüsilisest isikust taotleja põhitegevusalaks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1307/2013 artikli 9 lõike 2 punkti c tähenduses loetakse põllumajandus, kui tema kasutada on rohkem kui 10 hektarit põllumaad. Võttes aluseks, et aktiivse põllumajandustootja kontrolli tehakse nende taotlejate suhtes, kes said eelmisel kalendriaastal otsetoetuseid üle 5000 euro või uute taotlejate puhul, kelle jooksva aasta potentsiaalne otsetoetuste summa on üle 5000 €, on vajalik täpsustada, kuidas saavad füüsilised isikud tõendada, et nende põhitegevuseks on põllumajandustegevus. Arvestades, et põllumajandustegevusena peetakse silmas eelkõige põllumajandustoodete tootmist, on füüsilistel isikutel võimalik tõendada põllumajandusliku tegevusega tegelemist kasutatava põllumaa suuruse kaudu. Käesolevas sättes käsitatakse põllumaana külvikorras olevat haritavat maad, millel kasvatatakse põllukultuuri (nt teravili, köögiviljad, lühiajaline rohumaa jms).

2014. aastal põllumajanduslike otsetoetuste saajate arv, kelle määratud summa kokku on üle 5000 euro

Ettevõtlusvorm	Taotlejate arv kokku
Eraisik	145
Füüsilisest isikust ettevõtja	1641
Juriidilised isikud	1377
<i>Aktsiaselts</i>	46
<i>Mittetulundusühing</i>	8
<i>Osaühing</i>	1274
<i>Riigiasutus</i>	8
<i>Tulundusühistu</i>	39
<i>Usaldusühing</i>	2
Kokku	3163

Eelnõu §-s 3 sätestatakse nõuded toetusõigusliku põllumajandusmaa kohta.

Lõikes 1 sätestatakse, et otsetoetuseid on võimalik taotleda, kui taotleja kasutuses on vähemalt üks hektar nõuetele vastavat põllumajandusmaad. Nimetatud nõue tuleneb määruse (EL) nr 1307/2013 artiklist 10. Põllumajandusmaa peab olema taotleja kasutuses taotluse esitamise aasta 15. juuni seisuga. Nimetatud säte on vajalik juhul, kui põllumajandusmaa kasutusõigus läheb üle teisele isikule. Toetuse taotlemise õigus jääb sellele isikule, kellel oli õigus kasutada maad 15. juuni seisuga. Ühe hektari põllumajandusmaa arvestamisel võetakse arvesse põllud, mille pindala on vähemalt 0,3 hektarit. Põllu pindala hulka arvestatakse seal asuvad kuni kahe meetri laiused hekid, kraavid, piirded, maastikuobjektid ja muud maastikule iseloomulikud vormid. Toetusõiguslikuks saab lugeda sellise põllumajandusmaa, mille ühel hektaril ei kasva rohkem kui 50 puud. Nimetatud puude arvu puhul peetakse võimalikuks kõigi tavapäraste põllumajandustegevuste tegemist ja selle arvu kehtestamine tuleneb komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 640/2014 artiklist 9.

Selles paragrahvis ja §-des 4–7 on sätestatud toetusõiguslikkuse nõuded, mille rikkumise korral arvestatakse välja nõuetele mittevastava põllumajandusmaa osakaal taotlusele märgitud põllumajandusmaas ning selle põllumajandusmaa kohta makstavat toetussummat vähendatakse toetuse vähendamise reeglite alusel või jäetakse taotlus rahuldamata.

Lõige 2 sätestab üldreegli põllumajandusmaa hooldamiseks: põllumajandusmaa, mis on taotleja kasutuses, peab olema hooldatud, kasutades selliseid meetodeid või asjakohaseid agrotehnilisi võtteid, mis välistavad ebasoovitava taimestiku ulatusliku leviku ning võimaldavad seda maad kasutusele võtta põllumajandusliku tegevusega tegelemiseks ilma lisakuludeta järgmisel kasvuperioodil.

Kogu taotleja kasutuses oleva põllumajandusmaa kohta kehtib üldnõue, et see peab olema nõuetekohaselt hooldatud. Enam ei tehta vahet, kas nimetatud maa kohta toetusi taotletakse või mitte (varem oli kehtestatud sarnane nõue vaid põllumajandusmaa kohta, mille kohta ühtset pindalatoetust ei taotletud). Nõue vastab määruse (EL) nr 639/2014 artikli 4 lõike 1 punktis b toodule. Nõuetele vastav hoolduse tase on võimalik saavutada, kasutades järgmisi tegevusi: põllumaa harimine, rohumaadel põllumajandusloomade karjatamine, rohumaat niitmine, sööti jäetud maa hooldamine niitmise või hekseldamise teel, põllumaa hoidmine musta kesana jm sobilik tegevus, vältimaks põllumajandusmaa otstarbe muutust, rohumaat või sööti jäetud maa maade võsastumist.

Ebasoovitava taimestiku all peetakse silmas kõiki neid taimi, mida inimene ei kultiveeri, kuid mis on kohanenud kultuurtaimede kasvutingimustega, kasvavad nendega koos ja vähendavad kultuurtaimede saaki. Ebasoovitava taimestiku levikuna käsitatakse eelkõige takja, ohaka, puju, putkede ja puittaimede kasvu ja levikut. Nende taimede ulatuslik levik võib põhjustada maa põllumajanduslikust kasutusest väljalangemist. Ulatusliku leviku all peetakse silmas kogu põldu hõlmavat ebasoovitava taimestiku levikut. Põllumajandusmaa ei ole heas korras, kui see on võsastunud või seal kasvavad valdavalt ebasoovitavad taimed. Kui putkede ja puittaimedega on kaetud vaid osa põllust, siis see põllu osa ei vasta toetuse saamise nõuetele. Ilma lisakuludeta kasutusele võtmine tähendab, et taimekasvu ettevalmistamiseks tehakse lisaks rohumaat niitmisele või põllumaa kündmisele täiendavaid tegevusi.

Varem oli sama nõue kehtestatud heade põllumajandus- ja keskkonnatingimuste raames ja kuulus nõuetele vastavuse süsteemi.

Lõige 3 sätestab, et põllumajandusmaa, millel kasvatatakse lühikese raieringiga paju (*Salix*) madalmetsa, on toetusõiguslik, kui see vastab ELÜPS-i §-s 14 sätestatud nõuetele ning sellel tehakse raiet vähemalt igal viiendal aastal arvates istandiku rajamisest või viimase raie tegemisest. Kui hiljemalt viiendal aastal arvates istandiku rajamisest või viimasest raiest uut raiet ei tehta, loetakse, et põllumajandusmaa ei olnud toetusõiguslik ka eelmisel neljal aastal. Säte on olnud ka varem ÜPT toetusõiguslikkuse nõue ning määrusega pikendatakse seniste

nõuete kehtivust lühikese raieringiga paju kasvatamise kohta. Viieaastane raieringi tsükkel loetakse paju puhul piisavaks.

Lõige 4 sätestab, et põllumajandusmaa, millel kasvatatakse kanepit (Cannabis), on toetusõiguslik, kui see vastab Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1307/2013 artikli 32 lõikes 6 ning komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 639/2014 artiklis 9 sätestatud nõuetele. Lisaks tuleb kanepi õitsemise algusest viivitamata teavitada PRIA-t ning kasvatada kanepit vähemalt seni, kuni selle õitsemise lõpust on möödunud kümme päeva. Juhul, kui taotlusele kantaval põllumaal kasvatatakse kanepit, peab kasvatatav sort olema kantud EL ühtsesse sordilehte ja THC sisaldus ei tohi ületada 0,2%, nagu sätestatud määruse (EL) nr 1307/2013 artikli 32 lõikes 6. Ühtne põllukultuuride sordileht on kättesaadav Euroopa Liidu Teatajast (<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?qid=1425038279285&uri=CELEX:C2014/450/01>). Kanepi õitsemisest teada andmine on oluline seetõttu, et kanepitaimedelt on vaid piiratud ajal võimalik võtta THC analüüside tegemiseks vajalikke proove. Juhul, kui analüüside tulemusena on THC sisaldus lubatust suurem, ei ole põld, millel kasvatatakse kanepit, toetusõiguslik.

Lõikes 5 sätestatakse, et põllumajandusmaa, mida kasutatakse mittepõllumajanduslikuks tegevuseks, on toetusõiguslik, kui see tegevus ei kahjusta põllumajanduskultuuri kasvatamist või rohukamarat või mullapinda ning seda põllumajandusmaad saab pärast nimetatud tegevusi võtta kasutusele põllumajanduslikuks tegevuseks ilma lisakuludeta.

Vastavalt määruse (EL) nr 1307/2013 artiklile 32 tuleb liikmesriigil kehtestada nende mittepõllumajanduslike tegevuste loetelu, mida on lubatud põllumajandusmaal teha. Lisaks on nimetatud sätte alusel võimalik kehtestada ka nende maa-alade loetelu, mida peamiselt ei kasutata põllumajanduslikel eesmärkidel, kuid mis on siiski põllumajanduslike otsetoetuste mõistes toetusõiguslikud. Eesti ei ole sellist loetelu kehtestanud, lähtudes sellest, et kui maa-alal on võimalik teha eelnõu käesolevas paragrahvis ja §-des 4-7 sätestatud põllumajandusmaa hooldamiseks vajalikke tegevusi, on see maa põllumajanduslikult kasutatav.

Lubatavad mittepõllumajanduslikud tegevused ei tohi rikkuda põllumajandusliku tegevuse eesmärgipärasust ning tekitada põhjendamatuid lisakulutusi. Lähtudes eeltoodust, on põllumajandusmaal lubatud laatade, näituste, spordivõistluste, oksjonite ja meelelahutusürituste korraldamine; talvisel ajal lumekatte olemasolul suusa-, jää- ja ralliraja vm talispordiala harrastamiseks asjakohase ala rajamine ja kasutamine ning metsamaterjali ajutine ladustamine (väljaspool taimekasvuperioodi).

Mittepõllumajanduslik tegevus ei tohi kahjustada põllumajanduskultuuri kasvatamist ning rohukamarat või mullapinda ning seda maad peab olema võimalik uuesti põllumajanduslikuks tegevuseks kasutusele võtta ilma lisakuludeta. Üldjuhul peaks tegevuse kestus olema kuni üks nädal.

Lõikes 6 sätestatakse, et toetusõigusliku põllumajandusmaa määratlemisel lähtutakse põllumajandusministri 10. märtsi 2015. a määruse nr 22 „Põllumassiivi kaardi koostamise, põllumassiivi piiripunktide määramise, põllumassiivile unikaalse numberkoodi andmise, põllumassiivi toetusõigusliku pindala ning põllumassiivil asetsevate maastikuelementide määramise ja korra ning põllumassiivi kasutamise kohta esitatavad andmed ja nende esitamise kord“ §-s 5 sätestatud.

Eelnõu §-s 4 sätestatakse põllumajandusmaa hooldamise nõuded.

Vastavalt määruse (EL) nr 1307/2013 artiklile 4 tuleb liikmesriikidel sätestada nõuded põllumajandusmaa karjatamiseks ja harimiseks sobilikus seisundis hoidmiseks. Artikli 4 lõike 1 punkt c on sõnastatud järgmiselt:

„c) „põllumajanduslik tegevus” –

i) põllumajandustoodete kasvatamine või tootmine, sealhulgas saagikoristus, lüpsikarja pidamine, põllumajandusloomade aretamine ja pidamine, või

ii) põllumajandusmaa hoidmine karjatamiseks või harimiseks sobilikus seisukorras ilma tavapärasest erinevaid põllumajandusmeetodeid või -masinaid vajava ettevalmistava tegevuseta, lähtudes kriteeriumidest, mis liikmesriigid määravad kindlaks komisjoni poolt kehtestatud raamistikust lähtudes, või

iii) liikmesriikide poolt määratletud minimaalne tegevus põllumajandusmaal, mis on looduslikult karjatamiseks või harimiseks sobilikus seisukorras;“.

Tulenevalt eespool toodust kehtestab Eesti punkti c alapunkti ii alusel nõuded põllumajandusmaa hooldamiseks. Alapunktis iii nimetatud minimaalse tegevuse nõudeid ei kehtestata, kuna Eesti põllumajandusmaa ei ole looduslikult heas korras ja võsastub ilma hooldamata.

Eespool nimetatud sätteid on täpsustatud määruse (EL) nr 639/2014 artiklites 4 ja 5. Kuna eeltoodud otsetoetuse alusmääruse sätete kohaselt ei pea põllumajanduslik tegevus hõlmama põllumajandustoodete tootmist ja kasvatamist ning selle asemel võivad põllumajandustootjad hoida põllumajandusmaad karjatamiseks või harimiseks sobilikus seisukorras, on liikmesriikidele antud võimalus kehtestada taotlejale kohustusliku iga-aastase tegevuse minimaalsed nõuded, või määrata kindlaks nõuded, millele toetusõiguslik põllumajandusmaa peab vastama.

Varem oli sama nõue kehtestatud heade põllumajandus- ja keskkonnatingimuste raames ja kuulus nõuetele vastavuse süsteemi. Kui nõuetele vastavuse nõudeid rikuti, vähendati toetussummat teatud protsendi ulatuses. Kuna nimetatud nõuded on määruse (EL) nr 1307/2013 tähenduses toetusõiguslikkuse nõuded, mille rikkumise korral arvestatakse välja nõuetele mittevastava põllumajandusmaa osakaal taotlusele märgitud põllumajandusmaas ning selle põllumajandusmaa kohta makstavat toetussummat vähendatakse toetuse vähendamise reeglite alusel või jäetakse taotlus rahuldamata.

Lõikes 1 sätestatakse, et põllumajandusmaa loetakse § 3 lõikes 2 sätestatud nõuetele vastavaks, kui seal kasvatatakse põllumajanduskultuuri või seal kasvavaid rohttaimi niidetakse, hekseldatakse või hoitakse kesas või hooldatakse muul viisil, mis annab niitmisega sarnase tulemuse. Paragrahvi 3 lõikes 2 sätestatud nõuetele vastavus peab olema visuaalselt tuvastatav kogu taotlusel märgitud põllumajandusmaal. Tegevust hinnatakse põllu põhiselt, st kontrollimisel lähtutakse sellest, et ühe põllu hooldamisel on kasutatud ühte hooldusviisi.

Lõige 2 täpsustab lõiget 1 ja sätestab, et põllumajanduskultuur peab olema külvatud, istutatud või maha pandud 15. juuniks.

Nimetatud tähtpäev on hiliseima külvikuupäevana sätestatud Eesti liitumislepingus Euroopa Liiduga ja on sarnasena kehtinud ka eelnevatel aastatel otsetoetuste ning maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuete osana.

Lõige 3 sätestab, et rohumaa peab olema niidetud, hekseldatud või muul viisil hooldatud 10. augustiks. Käesolevas sättes sätestatakse nõuded peamiselt lühiajalise rohumaa osas. Kuna aga nimetatud sättele viidatakse nii püsirohumaa hooldamise nõuete kui ka poollooduslike koosluste osas ei pidanud me sobilikuks rohumaa nimetud sättes kitsendada. Sama selgitus on asjakohane ka lõigete 4 ja 5 osas. Rohumaa tuleb vegetatsiooniperioodi jooksul niita ja niide tuleb kokku koguda, hekseldada või muul viisil hooldada taotluse esitamise aasta 10. augustiks. Rohumaa niitmine erinevatel aegadel muudab maastiku mosaiikseks ja võimaldab vältida olukorda, kus niitmistähtaaja tõttu niidetakse kõik rohumaad samal ajal, mille tulemusena kaovad seal elutsevatel putukatel, lindudel ja loomadel toiduresurss ning elu- ja varjupaigad.

Keskkonnahoidlikkuse seisukohalt tuleks rohumaad niita vastavalt taimekasvule, kuid 10. august on niitmise lõpptähtaeg põllumajanduslike otsetoetuste taotlemisel.

Varasematel aastatel (2004–2014) on niitmise lõpptähtajaks olnud 31. juuli. Selle tähtajaga ei ole rahul olnud mesinikud, kelle sõnul ei võimalda liialt varajane niitmine mesilastel piisavalt korjet teha. Lisaks selgus tolmeldajate uuringust, et rohumaadel, mida niideti pärast 15. juulit, oli meemesilasi keskmiselt oluliselt rohkem kui juunikuus niidetud rohumaadel. Mesilaste vähesus on tingitud asjaolust, et juunikuus niidetud rohumaadel on uus taimik alles kasvamisjärgus ja kesksuviseid looduslikke meetaimi on vähe. Mesilaste korje soodustamise eesmärgil on rohumaade hooldamise tähtaeg edasi lükatud 15. septembrini nende rohumaade puhul, mille kohta taotleja taotleb „Eesti maaelu arengukava 2014–2020” meetme „Põllumajanduse keskkonna- ja kliimameede” tegevuse liigi „Keskkonnasõbraliku majandamise toetus” toetust mesilaste korjealade rajamise lisategevuse elluviimise eest.

Karjatamine ühe rohumaad hooldamise võimaliku viisina on määruse (EL) nr 1307/2013 artikli 4 lõike 1 punkti c alapunkti 1 tähenduses põllumajanduslik tegevus. Nimetatud sätte kohaselt on põllumajanduslikuks tootmiseks põllumajandustoodete kasvatamine või tootmine, sealhulgas saagikoristus, lüpsikarja pidamine, põllumajandusloomade aretamine ja pidamine. Põllumajandusloomi tuleb pidada ja rohumaadel karjatada viisil, mis annab põllumajandusmaa hooldamise seisukohast rohumaad niitmise sarnase tulemuse. Selleks tuleb rohumaadel loomi karjatada piisava loomkoormusega. Soovituslik loomkoormus rohumaad hooldamiseks on üldjuhul vähemalt 0,5 loomühikut ühe hektari kohta. Kui loomade karjatamine ei võimalda niitmise sarnast tulemust saavutada ehk kui loomad ei ole karjamaad ühtlaselt puhtaks söönud, tuleb karjamaad hooldamise nõude täitmiseks üle niita. Ka siis, kui niitmise sarnane tulemus on saavutatud loomade karjatamise teel, peab see olema visuaalselt tuvastatav kogu taotlusel märgitud rohumaal.

Rohumaal niite koristamise ja kokku kogumise nõue on kehtestatud eesmärgil, et tagada rohumaad säilimine põllumajanduslikuks kasutamiseks, peamiselt loomasööda varumiseks. Niite maha jätmine tekitab viltkihi, mis takistab valguse jõudmist maapinnale ja millest väiksemad taimed ei suuda läbi kasvada ning mille tagajärjel ei saa rohumaad järgmisel aastal samas mahus põllumajanduslikult kasutada. Ladustatud heinapallid ja -pakkid tuleb põllumajandusmaalt ära vedada. Varasemate aastate heinapallide ja -pakkide alune põllumajandusmaa pindala arvestatakse toetusõiguslikust pindalast välja. Heinapallide äravedamise kohta ei ole tähtaega sätestatud, et äravedu saaks toimuda vastavalt tootmisest tulenevale vajadusele, kuid hiljemalt taotlemisel aasta lõpuks.

Lõige 4 sätestab, et looduskaitseaduse § 4 lõike 1 punktides 1, 2, 4 ja 5 nimetatud kaitstavatel loodusobjektidel asuv rohumaad peab olema niidetud, hekseldatud või muul viisil hooldatud ja niide peab olema kokku kogutud 20. augustiks. Sarnaselt lõikele 3 sätestatakse põllumajandusmaa hooldamise tähtpäev.

Lõige 5 sätestab, et kui taotleja taotleb „Eesti maaelu arengukava 2014–2020” alusel keskkonnasõbraliku majandamise toetust, peab mitmeaastaste korjetaimedega rajatud põld, mille kohta taotletakse toetust mesilaste korjealade rajamise lisategevuse elluviimise eest, olema niidetud, hekseldatud või muul viisil hooldatud hiljemalt 15. septembril.

Keskkonnasõbraliku majandamise toetuse nõuete järgi tuleb korjetaimi kasvatada kuni 15. augustini, kuna mesilased kasvatavad suve jooksul peres mitu kurna töölisi ning leskesid ehk isamesilasi ning vajavad seetõttu õistaimi pikema perioodi vältel, et saada õietolmust vajalikke valke ja rasvu ning õienektarist süsivesikuid. Seetõttu on mitmeaastaste korjetaimedega rajatud põllumaad hooldamise kohta sätestatud hilisem tähtaeg võrreldes rohumaad hooldamise üldise tähtajaga, milleks on 10. august.

Lõige 6 sätestab, et püsirohumaad hekseldamine on lubatud alates 5. juulist.

Kui püsirohumaad hooldatakse hekseldamise teel, on see lubatud alates 5. juulist, et säilitada elurikkust ja mitte ohustada erinevate loomade, lindude ja putukate elupaiku.

Lõige 7 sätestab, et lõigetes 3–5 sätestatud hooldamise nõudeid ja tähtaegu ei kohaldata taotluse esitamise aastal rajatud rohumaas suhtes, põllumajandusmaas suhtes, millel kasvatatakse heintaimi heinaseemneks või energiakultuuriks ja lühiajalise rohumaas suhtes haljasväetise sissekünni aastal.

Taotluse esitamise aastal rajatud rohumaal ei ole rohukasv nii suur, et seda tuleks kindlaks kuupäevaks niita ja põllumajandustootjatel peab jääma vabadus maad hooldada vastavalt tegelikule taimekasvule. Põllumajandusmaas puhul, millel kasvatatakse heintaimi heinaseemne tootmiseks, ei ole vajalik niitmise tähtaega kehtestada, kuna niitmise vajadus sõltub seemnete valmimise ajast. Energiakultuuriks kasvatatavate heintaimedega põllumajandusmaas hooldamisel tuleb lähtuda kasutatavast põllumajanduskultuurist. Lühiajalise rohumaas, mille taimik küntakse taotluse esitamise aastal sisse, hooldamise tähtaega ei ole kehtestatud, kuna nende tehakse vastavalt vajadusele ja piisaval ajal enne sissekündi.

Lõige 8 sätestab, et kui taotleja taotleb „Eesti maaelu arengukava 2014–2020” alusel antavat keskkonnasõbraliku majandamise toetust, võib ta alates keskkonnasõbraliku majandamise teisest kohustuseaastast põllulindude soodustamiseks jätta püsirohumaas üle aasta niitmata, hekseldamata või muul viisil hooldamata ulatuses, mis on väiksem või võrdne keskkonnasõbraliku majandamise toetuse toetusõigusliku maa pindalaga. Sellisel juhul tuleb püsirohumaas põld jätta niitmata, hekseldamata või muul viisil hooldamata kogu põllu ulatuses. Kuna keskkonnasõbraliku majandamise toetuse taotlemise esimesel kohustuseaastal selgub taotluse menetlemisel, kas taotlejal algab keskkonnasõbraliku majandamise toetuse viieaastane kohustus, siis võib püsirohumaad jätta niitmata alates teisest kohustuseaastast. Püsirohumaas võib kohustuseperioodi jooksul jätta niitmata nii ühel kui ka mitmel kohustuseaastal, kuid põldu ei tohi jätta niitmata kahel järjestikusel kohustuseaastal. Niitmata jätmisele järgneval kohustuseaastal tuleb see põld vähemalt üks kord enne 10. augustit hooldada. Rohumaade niitmata jätmine soodustab bioloogilist mitmekesisust, sealhulgas on niitmata rohumaad lindudele pesitsemis- ja toitumispaiakadeks. Linnud toituvad kahjurputukatest, limustest ja umbrohuseemnetest, vähendades vajadust taimekaitsevahendite kasutamise järele.

Eestis on 122 linnuliiki, kelle elutegevus on suuremal või vähemal määral seotud põllumajandusmaaga. Erinevatel linnuliikidel on elupaikade suhtes erinevad eelistused sõltuvalt sellest, millised põllumajanduskultuurid teatud aladel kasvavad. Näiteks looduskaitseaduse § 10 lõike 4 alusel III kaitsekategooriasse kuuluv rukkirääk eelistab pesitseda kõrge taimestikuga aladel. Seega valib see liik pesitsemiseks rohumaas. Kõrge taimestiku olemasolu on rukkiräägule oluline ka pesitsusperioodi lõpul juulis ja augustis, mil veel lennuvõimetud pojad ja sulgivad vanalinnud vajavad kaitset röövlomade eest. Ka tavalisemad põllulinnud nagu põldlõoke ja kadakataks eelistavad elupaikadena rohumaas.

Euroopa Linnuloenduste Komitee andmetel on põllulindude arvukus Euroopas perioodil 1980–2012 langenud 54%. Põllulindude indeks, mis arvestab Eestis 12 enamlevinud põllulinnu liigi isendite arvu muutumist ajas, on ka Eestis ajavahemikul 1983–2012 üldise suundumusena langenud. Põllumajandusuuringute keskuse 2013. aasta püsihindamisaruande tulemuste järgi on põllulindude arvukus, mitmekesisus ja pesitsevate paaride arv olnud perioodil 2010–2013 keskkonnasõbraliku majandamise toetust taotlenud seireettevõtte rohumaadel stabiilne. Samas on linnunäitajad olnud keskkonnasõbraliku majandamise toetust taotlenud seireettevõtete rohumaadel madalamad kui maheettevõtete rohumaadel. Põllulindude arvukuse ja liigilise mitmekesisuse suurendamise üheks võimaluseks on majandada rohumaad ekstensiivselt või jätta need teatud perioodiks niitmata.

Eelnõu §-s 5 sätestatakse täpsemad nõuded püsirohumaal niite ja heksli koristamise kohta ja tähtaegade erisused.

Lõige 1 sätestab, et püsirohumaal peab niide ja heksel olema kokku kogutud § 4 lõikes 3 sätestatud tähtpäevaks ehk hiljemalt 10. augustil. Samuti on vajalik niide hiljem kokku koguda, et ei väheneks põllumajandusmaa väärtus ja põllumajandusmaa oleks aktiivses põllumajanduslikus kasutuses.

Lõige 2 sätestab, et looduskaitseseaduse § 4 lõike 1 punktides 1, 2, 4 ja 5 nimetatud kaitstavatel loodusobjektidel asuval püsirohumaal peab niide ja heksel olema kokku kogutud § 4 lõikes 4 sätestatud tähtpäevaks ehk hiljemalt 20. augustil.

Lõige 3 sätestab, millistel juhtudel on püsirohumaal põld toetusõiguslik, kui heksel on põllule jäetud.

Kogu püsirohumaal võib jätta heksli põllule, kui taotleja kasutuses on kuni 10 hektarit põllumajandusmaad. Kui taotleja kasutuses on üle 10 hektari põllumajandusmaad, siis võib heksli põllule jätta kuni 10 hektaril ja lisaks kuni 10 protsendil põllumajandusmaa pindala osast, mis ületab 10 hektarit.

Samuti võib heksli põllule jätta, kui taotleja kasutuses olevast põllumajandusmaast moodustab põllumaa, välja arvatud lühiajaline rohumaa, rohkem kui 30 protsenti või juhul, kui põllumajandusloomade registri andmetel on taotlejal taotluse esitamise aasta 15. juuni seisuga selline arv karjatatavaid põllumajandusloomi, et loomkoormus püsirohumaal hektari kohta on vähemalt 0,2 loomühikut. Loomkoormuse arvestamisel lähtutakse põllumajandusministri 14. juuli 2014. a määruse nr 71 „Eri tüüpi sõnniku toitaime sisalduse arvestuslikud väärtused, sõnnikuhoidlate mahu arvutamise meetodika ja põllumajandusloomade loomühikuteks ümberarvutamise koefitsiendid” lisas 9 toodud loomühikutest. Karjatatavad põllumajandusloomad on veised, lambad, kitsed ja hobused. Erinevalt veiste, lammaste ja kitsede andmetest ei ole hobusepidajate andmed 15. juuni seisuga põllumajandusloomade registrist kättesaadavad, sest hobusepidajate andmeid registrisse ei kanta. Seetõttu tehakse hobuste arv kindlaks kohapealse kontrolli käigus.

Põllumajandusmaal on lubatud heksel jätta põllule nendele põllumajandustootjatele, kelle kasutuses on kuni 10 hektarit põllumajandusmaad. Väiksematele majapidamistele antakse selle kaudu võimalus põllumajandusmaad hooldada ilma selle jaoks niitmise ja niite äravedamise teenust tellimata. Ka need taotlejad, kelle kasutuses on rohkem kui 10 hektarit põllumajandusmaad, võivad kuni 10 hektaril ja lisaks kuni 10 protsendil põllumajandusmaa pindala osast, mis ületab 10 hektarit, jätta heksli põllule. Kuna hekseldamine on levinud rohumaa hooldamise viis ja vajalik halva ligipääsetavusega põldudel, kus haljasmassi kvaliteet on nii madal, et seda ei ole otstarbekas koguda, on hekseldamine põllumajandusmaa teatud pindala ulatuses lubatud. Seepärast on nendel juhtudel, kui taotleja kasutuses on üle 10 hektari põllumajandusmaad, heksli põllule jätmine lubatud kuni 10 hektaril ja lisaks kuni 10 protsendil põllumajandusmaa pindala osast, mis ületab 10 hektarit. Aktiivse põllumajandusliku tegevusega tegelejal ehk põllumajanduskultuuride ja põllumajandusloomade kasvatajatel on samuti lubatud teatud tingimustel heksel põllule jätta.

Rohumaade hekseldamisest on saanud omaette tegevusharu, mis osaliselt piirab aktiivse põllumajandusliku tegevuse arengut. Põllumajandusmaa hooldamine hekseldamise teel ei võimalda koguda loomasööta või kasutada haljasmassi energia saamise või muul eesmärgil. Põllumajandusloomade, eriti lihavedu arvukus on viimastel aastatel oluliselt kasvanud. Seetõttu on kasvanud vajadus põllumajandusmaa järele, millel loomasööta kasvatada. Samuti on kasvanud vajadus alternatiivsete kütuste tootmise ja kasutamise järele ning sel eesmärgil kasutatakse rohkem haljasmassi.

Kuna tegemist on püsirohumaa hooldamise nõuete muudatusega, kehtestatakse üleminekuperiood, mille alguses on lubatud hekseldamise teel hooldada rohkem põllumajandusmaad, kuid seda võidakse vähendada. Alates 2017. aastast on plaanis analüüsida selleks ajaks saadud kogemusi ja võib-olla vähendada püsirohumaa pindala, mida võib hekseldamise teel hooldada, viiele hektarile.

Majapidamisi, kelle kasutuses on kuni 5 hektarit põllumajandusmaad, on 2013. aasta andmetel 5090 ning nende kasutuses on 14 200 hektarit põllumajandusmaad. Kokku moodustasid nad 29% taotlejatest ja 1,5% põllumajandusmaast. Kuni 10 hektari suuruse põllumajandusmaaga majapidamiste arv oli 8689 ja nende kasutuses oleva põllumajandusmaa pindala kokku 40 400 hektarit, mis moodustab 50% taotlejatest ja 4,3% põllumajandusmaast.

Ühtset pindalatoetust maksti 2013. aastal 920 000 hektari kohta, millest 5% moodustab 46 000 hektarit ja 10% 92 000 hektarit. Siinkohal tuleb aga silmas pidada, et 2013. aasta andmetel kasutati põllumajanduskultuuride kasvatamiseks ligikaudu 630 000 hektarit ehk ligikaudu 68% kogu põllumajandusmaast, seega on muudatus seotud eeskätt nende põllumajanduslike majapidamistega, kes tegelesid vaid hooldusniite või hekseldamisega ning põllumajandusmaad ei kasvanud või neid ei kogunud.

Eelnõu §-s 6 sätestatakse viljapuude ja marjapõõsaste võraaluste ja reavahede hooldamine.

Lõigetes 1 ja 2 sätestatakse, et viljapuude ja marjapõõsaste võraalused ja reavahed peavad olema niidetud ja niide kokku kogutud, hekseldatud või hooldatud muul viisil, mis annab niitmise sarnase tulemuse, § 4 lõigetes 3 ja 4 sätestatud tähtpäevadeks. Reavahede ja võraaluste hooldamise võtted sõltuvad taimkattest. Hooldamise tähtsaimaks eesmärgiks on vältida umbrohu levikut. Reavahed, kus kasvavad rohttaimed, peavad olema hooldatud, et vältida erinevate haiguste (nt seenhaiguste) kandumist rohttaimedelt puuvilja- ja marjakultuuridele. Samuti pidurdab õige hooldus kahjurputukate levikut.

Eelnõu §-s 7 sätestatakse poolloodusliku koosluse hooldamise erisused. Kui otsetoetuse taotleja taotleb põllumajandusmaad kohta nii ühtset pindalatoetust kui ka poolloodusliku koosluse hooldamise toetust, saab ta valida, kas täita eelnõu §-des 4–6 sätestatud põllumajandusmaa hooldamise nõudeid või poolloodusliku koosluse hooldamise toetuse saamiseks esitatud poolloodusliku koosluse hooldamise nõudeid.

Alates 2015. aastast on võimalik põllumajandusmaad kohta, mis on poolloodusliku koosluse esinemisala ja vastab ka ühtse pindalatoetuse toetusõigusliku maa nõuetele, maksta nii ühtset pindalatoetust kui ka poolloodusliku koosluse hooldamise toetust. Kuna määruises sätestatud põllumajandusmaa hooldamise nõuded võivad minna vastuollu poolloodusliku koosluse hooldamise nõuetega, on taotlejal võimalik valida, kas ta täidab poolloodusliku koosluse hooldamise nõudeid või määruises sätestatud põllumajandusmaa hooldamise nõudeid.

Eelnõu §-s 8 sätestatakse otsetoetuste kohta kehtivad nõuetele vastavuse nõuded.

Lõige 1 sätestab, et Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013 artiklis 92 nimetatud toetuse saaja täidab oma põllumajanduslikus tegevuses ja kogu põllumajandusliku majapidamise maal põllumajandusministri 14. jaanuari 2015. a määruises nr 4 „Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded” sätestatud nõudeid ning ELÜPS § 32 lõike 2 kohaselt avaldatud kohustuslikke majandamisnõudeid.

Lõike 2 kohaselt täidab taotleja lõikes 1 nimetatud nõudeid kogu taotluse esitamise kalendriaasta vältel.

Nõuetele vastavuse süsteemi aluseks on põhimõte, mille kohaselt tuleks otsetoetuste ja teatud maaelu arengu toetuste täies mahus maksmine toetuse saajatele siduda maakasutuse, põllumajandustootmise ja põllumajandusliku tegevusega seotud eeskirjade järgimisega. Nõuetele vastavuse süsteem hõlmab ühise põllumajanduspoliitika põhistandardeid keskkonna, kliimamuutuste, maa hea põllumajandus- ja keskkonnaseisundi, rahvatervise, loomatervise, taimetervise ja loomade heaolu valdkonnas. Nõuetele vastavuse alla kuuluvad Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013 artikli 93 lõikes 1 nimetatud kohustuslikud majandamisnõuded ning maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded. Kohustuslike majandamisnõuete puhul ei ole tegemist uute või täiendavate nõuete kehtestamisega, vaid olemasolevate nõuete kontrollisüsteemi kohandamisega nõuetele vastavuse süsteemist lähtuvalt ehk tegemist on vaid põllumajandustoetuste sidumisega Eestis kehtivate õigusaktidega (näiteks veeseadus, looduskaitseadus jt). Liikmesriigid peavad tagama, et kogu põllumajandusmaad, sealhulgas maad, mida enam ei kasutata tootmise eesmärgil, hoitakse heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis. Tulenevalt ELi liikmesriikide erinevatest looduslikest, kliima- jm tingimustest ning põllumajandustootmise ja maakasutuse eripärast ei ole võimalik kehtestada ELi määrusega kõikidele liikmesriikidele kohalduvaid ühtseid tingimusi. Vastavalt EL määruses liikmesriigile antud kohustusele kehtestatakse riiklikul või piirkondlikul tasandil heade põllumajandus- ja keskkonnatingimuste miinimumnõuded põllumajandusministri määrusega. Põllumajandusministri 14. jaanuari 2015. a määruses nr 4 „Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded” ning loetelu kohustuslikest majandamisnõuetest on avaldatud Põllumajanduse Registre ja Informatsiooni Ameti (edaspidi *PRIA*) ja Põllumajandusministeeriumi: kodulehel http://www.pria.ee/toetused/valdkond/teadmiseks/nouetele_vastavus/ või www.agri.ee/nouetele-vastavus.

Juhul, kui nõuded ei ole täidetud, vähendatakse makstavaid otsetoetuseid või jäetakse toetuse taotlus rahuldamata.

Eelnõu §-s 9 sätestatakse põllumajandusliku majapidamise üleandmise nõuded.

Põllumajandusliku majapidamise üleandmise suhtes kohaldatakse komisjoni rakendusmääruse (EL) nr 809/2014, millega kehtestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013 rakenduseeskirjad seoses ühtse haldus- ja kontrollisüsteemi, maaelu arengu meetmete ja nõuetele vastavusega (ELT L 227, 31.7.2014, lk 69–124), artikli 8 sätestatud. Komisjoni rakendusmääruse (EL) nr 809/2014 artikli 8 lõike 3 punktis a nimetatud ajavahemik algab 22. mail ning lõppeb 1. septembril. Põllumajandusliku majapidamise ülevõtnud isik võib esitada *PRIA*-le selle aja jooksul majapidamise ülevõtmist tõendavad dokumendid ja taotleda toetuse maksmist.

Eelnõu §-s 10 sätestatakse nõuded ÜPT ja rohestamise toetuse saamiseks.

Lõigetes 1 ja 2 sätestatakse nõuded ÜPT ja rohestamise toetuse taotlejale ja nõuded põllumajandusmaa kohta. Määruse §-des 2–9 on sätestatud otsetoetuste saamise üldised nõuded, mis kohalduvad nii ÜPT kui ka rohestamise toetuse taotlemisel.

Lõike 3 kohaselt peab ÜPT taotleja järgima kliimat ja keskkonda säästvaid põllumajandustavasid.

Rohestamise toetuse nõuded on sätestatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1307/2013 artiklites 43–46. Rohestamise toetuse nõuete täitmiseks tuleb järgida kolme kliimat ja keskkonda säästvat põllumajandustava, milleks on põllumajanduskultuuride mitmekesistamise tava, püsirohuma sailutamise tava ja ökoalade tava. Rohestamise tavad on kehtestatud vastavalt maakasutusele, st need on seotud kas põllumaaga või püsirohumaaga. Selleks, et paremini saavutada rohestamise toetuse eesmärki, milleks on keskkonnahoidlikkuse

suurendamine, on rohestamise toetuse nõuded otsetoetuste saamiseks kohustuslikud ja neid tuleb täita kogu toetusõiguslikul põllumajandusmaal. Toetuse oluline eesmärk on aidata kaasa maastiku ja elurikkuse säilimisele, säilitada mulla ja vee kvaliteeti ja leevendada kliimamuutustega seonduvat.

Lõigetes 4–6 kehtestatakse nendest taotlejate loetelu, kes peavad järgima rohestamise toetuse nõudeid ainult teatud ulatuses, näiteks mahetootjad ja põllumajandustootjad, kelle majapidamiste põllumajandusmaa asub NATURA 2000 aladel. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1307/2013 artikli 43 lõikes 10 on nimetatud põllumajandustootjad, kelle põllumajanduslikud majapidamised asuvad täielikult või osaliselt direktiividega 92/43/EMÜ, 2000/60/EÜ või 2009/147/EÜ hõlmatud aladel ning kes peavad eelnimetatud tavaid järgima ulatuses, mis on kooskõlas eelpool loetletud direktiividega.

Samuti on kliimat ja keskkonda säästvate põllumajandustavade järgimisest vabastatud määruse (EL) nr 1307/2013 artikli 43 lõikes 11 nimetatud mahepõllumajandustootjad, kelle põllumajandusmaa on täies ulatuses mahepõllumajanduslikus kasutuses, kuna nemad täidavad tavapõllumajandustootjatega võrreldes rangemaid ja keskkonnasõbralikumaid nõudeid. Seejuures vajab rõhutamist, et kui mahepõllumajandustootjal on põllumajandusmaad, mis ei ole mahepõllumajanduslikus kasutuses, siis sellisel põllumajandusmaal on rohestamise nõuete täitmine kohustuslik. Sellisel juhul peab taotleja otsustama, millisel maal ta rohestamise nõudeid täidab, ning taotlusvormil märkima, kas ta täidab rohestamise nõudeid kogu tema kasutuses oleval põllumajandusmaal või ainult põllumajandusmaal, mis ei ole mahepõllumajanduslikult tunnustatud. Kui taotleja on taotlusel teinud vastavasse lahtrisse märke ning võtnud sellega kohustuse järgida kliimat ja keskkonda säästvaid põllumajandustavasid kogu tema kasutuses oleval põllumajandusmaal, tuleb neid tavaid täita ka mahepõllumajanduslikus kasutuses oleval põllumajandusmaal. Kui taotleja põllumajandusmaa, mis ei ole mahetunnustatud jääb alla 10 hektari, ei pea ta sellel osal mitmekesistamise nõudeid täitma ning kui nimetatud maa on kuni 15,00 hektarit, ei pea täitma ökoalade nõuet v.a juhul, kui taotleja valib nõuete täitmise kogu põllumajandusmaal ja tema toetusõiguslik põllumaa on suurem kui vastavad nõuete täitmise kohaldumise piirmäärad.

Väikepõllumajandustootjate toetuskavas osalevad väiketootjad ei pea kliimat ja keskkonda säästvaid põllumajandustavasid järgima.

Eelnõu §-s 11 sätestatakse põllumajanduskultuuride mitmekesistamise tava järgimise nõuded.

Lõikes 1 sätestatakse nõuded, mida taotleja peab põllumajanduskultuuride mitmekesistamise tava järgimiseks põllumaal täitma. Üheks tava peamiseks eesmärgiks on keskkonnasäästlikkuse tõhustamine eelkõige mulla kvaliteedi parandamise kaudu. Tava järgimiseks täidetavate nõuete eesmärgiks on säilitada orgaanilise aine sisaldust mulla koostises, parandada mulla struktuuri ja selle kaudu vähendada mulla erosiooni ja toitainete leostumist ning hoida kontrolli all pestitsiidide ja väetiste kasutamist. Lähtudes WTO reeglitest, ei nõuta toetuse nõudena spetsiifiliste põllumajanduskultuuride kasvatamist või teatud põllumajanduskultuuride välistamist külvikorrast. Seepärast on tegemist ühe-aastase tegevusega, mis on sobilik eelkõige ÜPP I samba raames rakendatavate põllumajanduslike otsetoetuste nõudeks.

Põllumajandustootja, kelle põllumaa suurus jääb vahemikku 10–30 hektarit, peab kõnealusel põllumaal kasvatama vähemalt kahte erinevat põllumajanduskultuuri tingimusel, et peamine põllumajanduskultuur ei hõlma kõnealusest põllumaast üle 75%. Põllumajandustootja, kelle põllumaa suurus on üle 30 hektari, peab kõnealusel põllumaal kasvatama vähemalt kolme erinevat põllumajanduskultuuri tingimusel, et peamine põllumajanduskultuur ei hõlma rohkem kui 75% kõnealusest põllumaast ja kaks peamist põllumajanduskultuuri kokku ei hõlma enam kui 95% kõnealusest põllumaast.

Põllumajanduskultuuride osakaalude kindlakstegemisel lähtutakse üldjuhul perekonna tasemest, mis tähendab, et kõik ühte perekonda kuuluvad põllumajanduskultuurid loetakse üheks põllumajanduskultuuriks. Suvi- ja taliviljad loetakse siiski erinevateks põllumajanduskultuurideks. Seega kui põllumaal kasvatatakse suvinisu ja talinisu, on kahe erineva põllumajanduskultuuri kasvatamise nõue täidetud. Erandina käsitatakse ka järgmiste sugukondade hulka kuuluvaid üksikuid põllumajanduskultuuride liike ning mitmekesistamise tava järgimise mõttes loetakse erinevateks põllumajanduskultuurideks: *Brassicaceae* - sugukond ristõielised (nt raps, harilik kapsas), *Solanaceae* - sugukond maavitsalised (nt kartul), *Cucurbitaceae* - sugukond kõrvitsalised (nt kõrvits ja, kurk).

Kui taotleja kasvatab põllumaal taliotra, suvinisu, kartulit ja lisaks on tal ka rohumaad, siis kasvatab ta nelja erinevat põllumajanduskultuuri. Seejuures peab taotleja jälgima, et suurima kasvupinnaga põllumajanduskultuuri osakaal põllumaas ei ületaks lubatud maksimaalset osakaalu.

Põllumajanduskultuuride mitmekesistamise nõuded kohalduvad ka siis, kui taotleja on teadlikult nende nõuete täitmisest kõrvale hoidunud, näiteks deklareerinud vähem põllumaad kui kohapealse kontrolli käigus kindlaks tehakse, et jätta mulje, nagu tema kasutuses olev põllumaa oleks väiksem kui see tegelikult on.

Põllumajanduskultuuride loetelu (koos perekondadega) avaldatakse PRIA kodulehel.

Lõikega 2 sätestatakse põllumajanduskultuuride mitmekesistamise tava raames ettenähtud erinevate põllumajanduskultuuride osakaalude arvestamise aluseks võetav viljelus(kasvu)periood. Liikmesriikidel on kohustus määrata asjakohane ajavahemik, võttes seejuures arvesse traditsioonilist viljelusperioodi, millal põllumajanduskultuure kasvatatakse ja millise aja jooksul on võimalik kohapealsete kontrollide läbiviimisel kindlaks teha põllumajanduskultuuride kasvupindade osakaalude vastavust nõuetele. Ajavahemiku kehtestamine on oluline eelkõige PRIA kohapealsete kontrollide tegemiseks. Kuid põllumajandustootja peab olema teadlik, et sel ajavahemikul peab kasvatatav põllumajanduskultuur või kultuurijäädid (nt kõrretüü) olema kohapealse kontrolli käigus tuvastatavad selleks, et oleks võimalik kindlaks teha nõude täitmist. Taotlusele peab taotleja märkima põllumajanduskultuurid, mis on 15. juuniks maha pandud, istutatud või külvatud.

Ajavahemiku 15. juuni kuni 15. august kehtestamisel on aluseks võetud erinevate põllumajanduskultuuride kasvuperioodid, lähtudes tavapäraest praktikatest ja traditsioonilistest viljelustavadest. Andmed on lisatud allolevasse tabelisse, mille alusandmed on saadud Eesti Taimekasvatuse Instituudist.

Kultuur	Optimaalne		
	külviaeg	Kasvuperiood	Koristusaeg
Taliviljad	20.08–10.09	270–360 päeva	August–september
Rukis	20.08–5.09		
Talinisu	01.09–10.09		
Tritikale			
Suiviljad	15.04–10.05		August–september
Nisu	15.04–10.05		
Oder	15.04–10.05		
Kaer	15.04–10.05		
Hernes	15.04–10.05		
Raps			
Taliraps/-rüps	01.08–15.08	345–360 päeva	Juuli keskpaik–august
Suviraps/-rüps	15.04–10.05	110–130 päeva	August–september

Juhul, kui kohapealse kontrolli käigus selgub, et põllumaal kasvatatakse taotlusel märgitust erinevat põllumajanduskultuuri, kuid mitmekesistamise nõue on muude andmete alusel (näiteks

kohapeal on tuvastatud teine põllumajanduskultuur, mis on samuti nõude täitmiseks sobiv) täidetud, ei kohaldata põllumajandustootjale mitmekesistamise tava raames ettenähtud vähendamisi. Oluline on, et taotleja kasvataks nõutud arvul erinevaid põllumajanduskultuure ja järgiks nende kultuuride kasvupindade osakaalusid kogu tema kasutuses oleva põllumaa suhtes. Kui taotleja on kasvatatava põllumajanduskultuuri saagi kokku kogunud ning põllu üles harinud, käsitatakse sellist põldu mustkesana, mis läheb mitmekesistamise mõttes arvesse eraldi põllumajanduskultuurina. Põllumajandusliku majapidamise kogu põllumaa iga hektarit võetakse taotlemise aastal arvesse ainult üks kord. Erinevate põllumajanduskultuuride osakaalude arvutamisel arvestatakse põllumajanduskultuuri kasvupinna hulka ka kuni kahe meetri laiused maastikuelemendid nagu kraavid, hekid ja põlluservad. Kui üht või mitut põllumajanduskultuuri kasvatatakse segakultuurina samaaegselt ühel põllumaal eraldi ridades, käsitatakse selliseid põllumajanduskultuure erinevate põllumajanduskultuuridena tingimusel, et kõnealuse kultuuri kasvupind hõlmab kõnealusest alast vähemalt 25%. Kui segakultuuri viljeletakse nii, et teine põllumajanduskultuur külvatakse allakülvina põhikultuurile, loetakse, et põllumaal kasvatatakse ainult põhikultuuri. Kui põllumaale on külvatud seemnesegu, milles põhikultuuri tuvastada ei ole võimalik, loetakse, et põllumaal kasvatatakse segavilja, mida käsitatakse üksikkultuurina sõltumata sellest, millistest põllumajanduskultuuridest segu koosneb. Kasvatatavaid põllumajanduskultuure võib samal ajal arvesse võtta nii mitmekesistamise nõude täitmiseks kui ka ökoalade nõude täitmiseks üksnes siis, kui tootja valib maa-alad, millel kasvatatakse lämmastikku siduvaid põllumajanduskultuure vastavalt kehtestatud loetelule ja tagab nende olemasolu kasvukohal kuni 15. augustini.

Lõige 3 sätestab, millistel juhtudel ei pea taotleja põllumajanduskultuuride mitmekesistamise tava järgima. Vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 1307/2013 artikli 44 lõikele 3 ei pea põllumajanduskultuuride mitmekesistamise tava järgima põllumajanduslikes majapidamistes järgmistel juhtudel:

- kui põllumaad on vähem kui 10 hektarit;
- kui üle 75% põllumaast kasutatakse rohu või muude rohttaimede kasvatamiseks, kesaks või nende kombinatsiooniks ja nende kasutusviisidega hõlmamata põllumaa ei ole suurem kui 30 hektarit;
- kui üle 75% toetusõiguslikust põllumajandusmaast on püsirohumaa või maa, mida kasutatakse rohu või muude rohttaimede kasvatamiseks ja ülejäänud põllumaa ei ole suurem kui 30 hektarit
- kui põllumajandustootja on eelmise aasta taotlusel kirja pandud põllumajandusmaa asendanud vähemalt 50% ulatuses uue põllumajandusmaaga ja kui taotluste georuumilise võrdluse põhjal kasvatatakse kogu põllumaal teistsugust põllumajanduskultuuri kui eelmisel kalendriaastal.

Eelnõu §-s 12 sätestatakse püsirohumaade säilitamise nõuded.

Lõikega 1 sätestatakse ÜPT ning rohestamise toetuse taotlejale kohustus säilitada püsirohumaa pindala (sh keskkonnatundlike püsirohumaade pindala) ulatuses, mis on võrdne taotluse esitamise aastale eelnenud kalendriaastal esitatud ühtse pindalatoetuse taotlusele märgitud püsirohumaa pindalaga. Sisuliselt on tegemist seni kehtinud nõude täitmisega nõuetele vastavuse süsteemi raames, kuid mis ühise põllumajanduspoliitika reformi käigus on nüüd viidud *rohestamise* nõude alla. Kuna Eesti jätkab endiselt liikmesriigi tasemel püsirohumaa suhtarvu jälgimist, kujuneb Eesti jaoks püsirohumaa suhtarv kõikide taotlejate individuaalsete kohustuste aluste püsirohumaa pindalade ja kogu taotlustel märgitud põllumajandusmaa pindala alusel.

Eesti peab tagama, et püsirohumaa pindala suhtarv põllumajandustootjate deklareeritud kogu põllumajandusmaa pindalasse ei väheneks rohkem kui 5% võrreldes 2015. aastal kindlaks määratud suhtarvuga. Püsirohumaa suhtarv arvutatakse igal aastal uuesti taotlejate deklareeritud pindalade alusel. Põllumajandustootja uueks püsirohumaa individuaalseks referentsiks saab 2012. aastal taotlustel deklareeritud püsirohumaa pindala, millele lisatakse 2015. aastal esitatud

taotlustel deklareeritud püsirohuma pindala, mis ei olnud 2012. aastal püsirohumana püsirohumaana kasutatava maana deklareeritud.

Püsirohumaaks nimetatakse maad, mida kasutatakse rohu või muude rohttaimede kasvatamiseks kas looduslikul viisil (isekülvi teel) või harimise teel (külvamise teel) ning mis ei ole põllumajandusliku majapidamise külvikorraga hõlmatud kauem kui viis aastat. Püsirohumaat säilitamist kontrollitakse igal aastal tootja poolt taotluses deklareeritud püsirohuma pindala alusel. Samuti on iga-aastaselt taotluse ettevalmistamisel näidatud põllumassiivide registri andmed püsirohuma pindala kohta, kus taotleja saab vajaduse korral teha muudatusi või kinnitada olemasolevat pindala, millel püsirohumaat säilitamise kohustust tuleb täita.

Väikepõllumajandustootjate skeemiga liitunud isikud ja mahepõllumajandustootjad püsirohumaat säilitamise tava järgima ei pea, küll aga peavad seda tegema need mahetootjad, kes on soovinud rohestamise tavasid järgida kogu majapidamises.

Lõike 2 kohaselt määrab PRIA Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1307/2013 artikli 45 lõikes 3 sätestatud juhul kindlaks põllumajandustootjad, kes peavad püsirohumaat tagasi rajama, lähtudes komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 639/2014 artiklis 44 sätestatust. Kui liikmesriigi tasemel on kindlaks tehtud, et püsirohumaat suhtarv on vähenenud rohkem kui 5% võrreldes võrdlussuhtarvuga, rakendatakse püsirohumaat suhtarvu säilitamiseks vajalikke abinõusid, mille hulka kuuluvad muu hulgas püsirohumaat tagasirajamise kohustus, loamenetlusega seotud meetmed jne.

Taotlejad, kes on nõuet rikkunud, st ei ole säilitanud püsirohumaat pindala taotluse esitamise aastale eelnenud aasta ühtse pindalatoetuse taotlusel märgitud ulatuses, peab püsirohumaat tagasi rajama. Täpsemad juhised püsirohumaat tagasirajamise tähtaja ja pindala kohta määrab PRIA igale taotlejale individuaalselt ning kohustuse suurus sõltub riigi tasemel tagasirajatava püsirohumaat pindala suuruselt ja sellest, kui suures ulatuses taotleja püsirohumaat kasutusotstarvet muutnud oli.

Loamenetlusega seotud meetmete puhul peetakse silmas eelkõige püsirohumaat kasutusotstarbe muutmise seotud tegevusi. Näiteks juhul, kui taotleja soovib olemasolevat püsirohumaat uuendada ja parandada ning tõsta selle abil mullaviljakust, on tal lubatud seda teha tingimusel, et ta rajab asemele samaväärses ulatuses püsirohumaat. PRIA käsitleb püsirohumaana kõiki põlde, mille maakasutuse tüübiks on põldude loetelus märgitud püsirohumaat (PR). Nõude täitmiseks on lubatud püsirohumaat heinaseemnega uuendada (ilma vahekultuurita). Kui säilitamisele kuuluva püsirohumaat asemele külvatakse vahekultuur, näiteks teravili, või rajatakse mustkesa, ei käsitata sellist põldu enam püsirohumaana.

Lõikes 3 sätestatakse, milliseks tähtjaks peab taotleja püsirohumaat tagasi rajama. Komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 639/2014 artikli 44 lõike 3 kohaselt teavitatakse põllumajandustootjaid enne selle aasta 31. detsembrit, millal määruse (EL) nr 1307/2013 artikli 45 lõikes 2 nimetatud suhtarv vähenes rohkem kui 5%, individuaalsetest tagasirajamise kohustusest ja eeskirjadest, et ära hoida edasist püsirohumaade kasutuse muutmist. Tagasirajamise kohustus tuleb täita enne järgmise aasta ÜPT taotluse esitamise tähtaega.

Lõikes 4 sätestatakse nõuded keskkonnatundlike ja ranget kaitset vajavate püsirohumaade kohta. Püsirohumaade kaitsmine, sealhulgas säilitamine, on oluline eelkõige süsihappegaasi sidumise ja keskkonnakaitse, aga ka elurikkuse ja loodusliku mitmekesisuse säilitamise, veemajanduse, süsinikurikaste mullastike ja märgalade säilitamise seisukohast. Kõige keskkonnatundlikemates piirkondades NATURA 2000 aladel, mis on hõlmatud direktiividega 92/43/EMÜ ja 2009/147/EÜ, on lisaks üldisele kaitsemeetmele, mis seisneb püsirohumaat suhtarvu säilitamisel muu kasutusotstarbega põllumajandusmaast, vajalik sätestada lisakaitsemeetmeid. Eestis loetakse keskkonnatundlikeks ja ranget kaitset vajavateks püsirohumaadeks püsirohumaat, mis asuvad samaaegselt NATURA 2000 võrgustiku alal ja aladel, mis on 100% ulatuses turvasmuldadega kaetud. Kuna tegemist on ranget kaitset vajavate

püsirohumaadega, ei ole lubatud nende kasutusotstarvet muuta ega neid alasid üles künda alates selle määrase jõustumisest. Ülesharimisena käsitatakse ka kraavide rajamist ja randaalimist.

Lõikes 5 sätestatakse erand keskkonnatundlike ja ranget kaitset vajavate püsirohumaade uuendamise kohta. Selliste püsirohumaade rohukamara uuendamine on lubatud üksnes pealtkülvi ehk pealtparandamise teel ning tingimusel, et taotleja on sellest PRIA-t eelnevalt teavitanud. Pealtparandamise all peetakse silmas sellist uuendamise meetodit, mis ei kahjusta rohukamarat, st mullapinda ei kultiveerita, randaalita, künta ega liigutata muul viisil.

Lõikes 6 sätestatakse keskkonnatundliku püsirohumaaga tagasirajamise tähtaeg põllumajandustootjatele, kellel on samuti kohustus selliseid püsirohumaaid säilitada. Kui nimetatud püsirohumaade kasutusotstarvet on muudetud või need on täielikult või osaliselt üles küntud, teavitab PRIA taotlejat viivitamata tagasirajamise kohustusest, annab põllumajandustootjale üksikjuhtumi asjaoludest sõltuvad tagasirajamise juhised ja määrab püsirohumaaga tagasirajamise tähtpäeva. Komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 639/2014 artikli 42 kohaselt ei või nimetatud kuupäev olla hilisem järgmise aasta ühtse pindalatoetuse taotluse esitamise tähtpäevast.

Lõikes 7 sätestatakse püsirohumaaga üleandmine teisele põllumajandustootjale, mille käigus peavad vastuvõtja ja üleandja säilitama püsirohumaaga kohustuse endises ulatuses vastavalt omavahel kokkulepitule. Seejuures tuleb uue põllumajandusmaaga kasutuselevõtmisel või püsirohumaaga vastuvõtmisel PRIA põllumassivide registri andmete põhjal välja selgitada, kas põllumajandusmaaga kohta kehtib püsirohumaaga säilitamise kohustus või mitte, et vältida võimalikke edaspidiseid toetussumma vähendamisi ja halduskaristusi. Kui püsirohumaaga säilitamise kohustusega hõlmatud põllumajandusmaaga antakse üle teisele isikule, täidavad kohustuse üleandja ja vastuvõtja lisas 7 toodud püsirohumaaga säilitamise kohustuse üleandmise-vastuvõtmise taotluse, milles määravad kindlaks üleantava püsirohumaaga pindala. Taotluse ära kiri tuleb edastada PRIA-le 15 päeva jooksul kokkuleppe sõlmimisest arvates.

Eelnõu §-s 13 sätestatakse ökoalade tava järgimise nõuded.

Lõikes 1 sätestatakse, et ökoala tava järgimiseks peab taotleja täitma Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1307/2013 artiklis 46 ning komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 639/2014 artiklis 45 sätestatud nõudeid. Tegemist on uuelaadse nõudega ning rohestamise raames kolmanda põllumajandustavaga, mille ulatust arvestatakse põllumaa pindala alusel. Ökoalade määratlemise eesmärgiks on eelkõige kaitsta ja parandada põllumajanduslike majapidamiste elurikkust. Ökoalad peaksid seetõttu hõlmama maa-alasid, mis bioloogilist mitmekesisust otseselt mõjutavad, nagu kesa või maastikuelemendid, aga ka maa-alasid, mis elurikkust kaudselt mõjutavad, näiteks püüde- ja talikultuuride või lämmastikku siduvate põllumajanduskultuuride kasvualad. Nõuet määratleda oma toetusõiguslikust põllumaast 5% ökoalana peavad täitma põllumajandustootjad, kelle kasutuses on rohkem kui 15 hektarit toetusõiguslikku põllumaad. Euroopa Komisjon esitab meetme rakendamise mõju analüüsi Euroopa Liidu Nõukogule ja Euroopa Parlamendile 2017. aasta 31. märtsiks. Selle alusel tehakse otsus, kas alates 2018. aastast suurendatakse ökoalade määratlemise osakaalu seitsme protsendini toetusõiguslikust põllumaast.

Lõikes 2 sätestatakse nende maa-alade loetelu, mida võib ökoalana käsitada. Ökoalana võib käsitada taotleja kasutuses oleval põllumaal või vahetult põllumaaga külgnevaid põllumajandusministri 14. jaanuari 2015. a määruse nr 4 „Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded“ § 3 lõigetes 1–7 kehtestatud maastikuelemente ja maa-alasid, millel tegeletakse harimispraktikaga, näiteks alad, millel kasvatatakse energiapaju, põllumaad, mida hoitakse kesas või millel kasvatatakse lämmastikku siduvat põllumajanduskultuuri.

Eestil oli kohustus teavitada Euroopa Komisjoni hiljemalt 1. augustil 2014. aastal ökoaladest, mida hakatakse 2015. aastast ökoalana käsitleda. 1. oktoobriks 2014. aastal oli vaja teavitada komisjoni ka valitud ökoalade suuruspiirangutest. Kuna ka nõuetele vastavuse nõuete hulka kuuluva maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise üheks kohustuseks on maastikuelementide säilitamine, tegi Eesti valiku käsitleda ökoalade hulka kuuluvana järgmisi maastikuelemente: põõsaste või puudega põllusaar, puude rida, hekk, metsasiil, kraav ja kiviaed. Nimetatud maastikuelementide alusel määratletud ökoalad arvatakse küll toetusõigusliku põllumajandusmaa hulka, kuid seejuures kehtivad taotlejale ka nõuetele vastavuse nõuetest tulenevad maastikuelementide säilitamise nõuded. Järgnevalt on esitatud kirjeldused nende maastikuelementide kohta, mida põllumajandustootjad saavad arvata ökoalade hulka, et täita nõue määratleda oma toetusõiguslikust põllumaast 5% ökoalana.

1. Põõsaste või puudega põllusaar on põllumaal asuv 0,01–0,5 hektari suurune põõsaste või puudega põllusaar, millel võivad esineda põõsastikud, puudesalud või muu looduslik taimkate või kivid ning mis peab olema selgesti eristatav ümbritsevast põllumaast ja võib olla igasuguse kujuga. Nimetatud ala peab olema säilitatud tervikuna ning seal on lubatud teha hooldustöid üldilmet oluliselt kahjustamata. Hukkunud puid ei pea asendama.

2. Puude rida on põllumaal või põllumajandusliku maaga külgneval alal asuv ja selgesti eristatav puude rida, minimaalse pikkusega 20 meetrit ning iga 10 meetri peal peab kasvama vähemalt 3 puud. Puude rea pindala on vähemalt 0,01 ha. Puude reas tuleb hukkunud puud või põõsad asendada nii, et säiliks tervik vastavalt kehtestatud minimaalsetele nõuetele. Puude reaks ei arvata põllumassiivi ja metsa vahel asuvat puude rida. Puude reaks ei loeta puid, mis asuvad eesvoolu või kuivenduskraavi perval. Ökoala 5% kohustuse täitmiseks võetakse arvesse puude read, mis asuvad vaid põllumaal või külgnevad põllumaaga.

3. Hekk on põllumaal või põllumajandusmaaga külgneval alal asuv ja selgesti eristatav maastikuelement. Heki minimaalne pikkus on 20 meetrit ja maksimumlaiuse 10 meetrit ning võib koosneda nii puudest kui ka põõsastest. Heki pindala on vähemalt 0,01 ha ning hekki ei katkesta katkestused, mis on lühemad kui 2 meetrit. Hekis tuleb hukkunud puud või põõsaid asendada nii, et säiliks tervik vastavalt kehtestatud minimaalsetele nõuetele. Hekiks ei arvata põllumassiivi ja metsa vahel asuvat hekki ning ei loeta puid ja põõsaid, mis asuvad eesvoolu või kuivenduskraavi perval. Hekiks loetakse ka esimesel aastal rajatud hekk. Ökoala 5% kohustuse täitmisel võetakse arvesse hekid, mis asuvad vaid põllumaal või külgnevad põllumaaga.

5. Kraav. Põllumajandusmaal või põllumajandusmaaga külgneval alal tuleb säilitada alla 10 km² valgalaga eesvoolud ja maaparandussüsteemi maa-alal paiknevad kuivenduskraavid (maksimaalse laiusega kuni 12 meetrit). Säilitatuks loetakse eesvoolu kraav ja kuivenduskraav, mis täidab maaparanduslikku eesmärki olenemata hooldustööde tegemise tasemest. Kraavide kaldal olev puittaimestik ei kuulu kraavina deklareeritava ala koosseisu. Kui puittaimestik ulatub kraavi pervest kaugemale kui 2 meetrit, siis ei kuulu kraav toetusõigusliku põllumassiivi sisse. Kraavid tuleb deklareerida vaatamata puittaimestiku olemasolule. Kui kraavikaldad hiljem võsast puhastatakse, on võimalik kraav toetusõigusliku pinna hulka arvata. Nõudega ei ole hõlmatud kraavid, mis ei asu maatulundusmaal, vaid on muul maal ja ei ole maaparandussüsteemi osad. Ökoala 5% kohustuse täitmiseks võetakse arvesse kraavid, mis asuvad vaid põllumaal või külgnevad põllumaaga.

6. Kiviaed. Põllumajandusmaal ja põllumajandusmaaga külgneval alal tuleb säilitada MAK 2007–2013 ja MAK 2014–2020 toetusega taastatud või taastatav kiviaed, samuti

pärandkultuuriobjektina kaardistatud kiviaed. Kiviaed on vähemalt 50 sentimeetri ja kuni 280 sentimeetri laiune ning vähemalt 30 sentimeetri ja kuni 170 sentimeetrit kõrge. Ökoala 5% kohustuse täitmisel võetakse arvesse kiviaiad, mis asuvad vaid põllumaal või külgnevad põllumaaga.

Lisaks eeltoodud maastikuelementidele kuuluvad ökoalade tava hulka ka komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 639/2014 artikli 45 lõigetes 2, 8 ja 10 nimetatud kolm maaharimispraktikat. Need on põllumaa kesas hoidmine, lühikese raieringiga madalmetsaga alal paju kasvatamine ja põllumaal lämmastikku siduva põllumajanduskultuuri kasvatamine.

Kesa puhul peetakse silmas haritavat maad ehk külvikorras olevat maad, mida hoitakse mustkesas või haljaskesas. Ökoalana määratletud kesas hoitavaal maal on põllumajanduslik tootmine kuni 15. augustini keelatud. Põllumajandusliku tootmisena käsitletakse niitmist, hekseldamist või loomade karjatamist. Mineraalväetisi ja taimekaitsevahendid ei ole sellisel maal lubatud kasutada. Erandina ei käsitata kesas hoitavaid maad alates kuuendast aastast püsirohumaana, vaid külvikorras oleva põllumaana.

Kesa mõiste sisustamisel lähtutakse Euroopa Komisjoni määruse (EL) nr 1200/2009 punktis 2.01.12 toodust. Selle alusel käsitatakse kesana külvikorrasüsteemis kasutatavat haritud või harimata maad, mis ei kanna üldjuhul saagiaasta jooksul saaki. Kesa peamine tunnus on see, et maa on jäetud tavaliselt terveks saagiaastaks puhkama. Kesa võib olla:

- tühi maa, kus ei kasva mingeid põllukultuure;
- maa, kus kasvab vabalt looduslik taimestik, mida kasutatakse loomade söötmiseks või mis küntakse sisse või
- maa, mida kasutatakse ainult haljasväetistaimede tootmiseks (haljaskesa). Siia kategooriasse kuuluvad kõik viljelusmaad, mida hoitakse heades põllumajandus- ja keskkonnatingimustes, nagu on ette nähtud nõukogu määruse (EÜ) nr 1782/2003 artiklis 5 või muudes asjakohastes õigusaktides.

Lühikese raieringiga madalmetsa alade hulka arvatakse vaid need alad, kus kasvatakse paju (*Salix*) ning kus ei kasutata mineraalväetisi ja/või taimekaitsevahendeid.

Lämmastikku siduvate põllumajanduskultuuride kasvualadel peavad põllumajandustoojad kasvatama lämmastikku siduvaid põllumajanduskultuure, mis on nimetatud iga liikmesriigi koostatud loetelus ja selle määruse § 13 lõikes 6. Loetelu koostamise käigus küsiti Eesti Maaülikooli teadlaste arvamust. Lisaks omadusele lämmastikku siduda aitavad need põllumajanduskultuurid parandada elurikkust. Põllumajanduskultuur peab olema kasvukohal kogu kasvuperioodi jooksul.

Taotleja jaoks on oluline arvestada, et ökoalade hulka arvestamise jaoks peab lämmastikku siduvat põllumajanduskultuuri ökoalana määratletud põllumaal kasvatama puhaskultuurina.

Lubatud ei ole kasvatada eespool loetletud põllumajanduskultuure tavapärasel segus, näiteks hernest koos teraviljaga. Põllumaa, millel kasvatatakse ülalnimetatud lämmastikku siduvaid põllumajanduskultuure, läheb arvesse ka põllumajanduskultuuride mitmekesistamise tava täitmisel.

Taotleja peab tegema valiku, millist maaharimispraktikat ta kasutab ja millised maastikuelemendid arwab ökoalade hulka, et täita nõue määratleda oma toetusõiguslikust põllumaast 5% ökoalana. Ökoalana määratletav maastikuelement peab kindlasti asuma põllumaal või külgnema sellega, kusjuures maastikuelement peab tervikuna asuma taotleja kasutuses oleval põllumajandusmaal. Põllumajandusministri 14. jaanuari 2015. a määruse nr 4 „Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded“ § 3 lõigetes 1–7 kehtestatud maastikuelemendid, mis asuvad püsirohumaal ja püsikultuuride kasvualal, arvatakse küll toetusõigusliku põllumajandusmaa hulka ja neid tuleb nõuetele vastavuse raames säilitada, kuid ökoalade hulka neid ei arvestata. Kuna ökoalasid tuleb määratleda igal aastal, on soovituslik taotlusele märkida ökoalasid alati veidi suuremas ulatuses kui 5% taotleja toetusõiguslikust põllumaast, et nõue oleks kindlasti täidetud. Taotlejal on vaba otsustusõigus, milliseid maastikuelemente igal aastal ökoaladena määratleda, seejuures ei ole taotleja kohustatud ökoaladena määratlema täpselt samu maastikuelemente, mis eelnevatel aastatel. Ökoalade 5% määratlemise nõude täitmist kontrollitakse ainult nende maastikuelementide või maaharimispraktikate alusel, mis taotleja ise on taotluse esitamise aastal ökoalade loetellu kandnud. PRIA ei või nimetatud nõude täitmise kontrollimisel arvestada põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registrisse kantud, kuid taotlusel märkimata maastikuelemente. Taotleja peab igal taotluse esitamise aastal märkima taotlusvormi lisas toodud ökoalade loetellu järgmised andmed:

- selle põllumassiivi, sealhulgas põllu number, millel konkreetne ökoala asub;
- ökoala tüüp, st maastikuelement või harimispraktika (näiteks puude rida, kesa jne);
- ökoala pindala hektarites sajandiku täpsusega (ehk täpsusega kolm kohta pärast koma);
- ökoala number või kasvatatav põllumajanduskultuur. Taotleja märgib ökoalana määratletava maastikuelemendi numbri, kasvatatava põllumajanduskultuuri või kesas hoitava põllumaa. Ökoalana on võimalik määratleda ainult sellist kesa, kus ei toimu põllumajandustootmist. Ökoalade numbrid on esitatud põllumassiivide kaardil.

Ökoalade nõudeid peab taotleja täitma ka siis, kui ta on teadlikult nende nõuete täitmisest kõrvale hoidnud, näiteks deklareerinud vähem põllumaad kui kohapealse kontrolli käigus kindlaks tehakse.

Lõikes 3 sätestatakse lõikes 2 nimetatud ökoalade pindala arvutamiseks kehtestatud kaalutegurid vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1307/2013 artikli 46 lõikele 3. Haldamise lihtsustamiseks ning erinevate ökoalade omaduste arvesse võtmise ja pindala arvutamise lihtsustamiseks on liikmesriikidele antud võimalus ökoalade kogupindala arvutamisel kasutada Euroopa Komisjoni kehtestatud kaalutegureid. Kui liikmesriik otsustab nimetatud võimalust mitte kasutada, on kaalutegureid siiski kohustuslik kasutada nende maa-alade pindala arvutamiseks, mille kaalutegur on väiksem kui 1. Eesti on teavitanud Euroopa Komisjoni oma otsusest lähtuda ökoalade pindala arvutamisel tegelikust pindalast ja kaalutegureid mitte kasutada. Kuna kaalutegureid on kohustuslik kasutada maa-alade puhul, mille kaalutegur on väiksem kui 1, kasutatakse seda lühikese raieringiga madalmetsa ala, millel kasvatatakse paju, ja lämmastikku siduvate põllumajanduskultuuridega alade pindala arvutamiseks. Lühikese raieringiga madalmetsaga alade puhul on kohustuslik kaalutegur 0,3 ning lämmastikku siduva põllumajanduskultuuriga ala puhul 0,7. Selleks, et 5% toetusõiguslikust põllumaast oleks ökoalana määratletud, peab taotleja arvestama, et pärast kohustusliku kaaluteguriga läbiarvutamist läheb ühest hektarist põllumaast, millel kasvatatakse energiapaju, pindalaliselt arvesse vaid 0,3 hektarit või ühe hektari lämmastikku siduva põllumajanduskultuuriga alast 0,7 hektarit. Samaväärset hektarite arvu kasutatakse harimispraktika osas vaid tootmise keeluga kesa puhul, kus 1hektar kesana hoitud maa võrdub 1 hektariga ökoalade kohustuse arvestuses.

Lõikes 4 sätestatakse, et ökoalana määratletud alal, kus kasvatatakse energiapaju, ei tohi kasutada mineraalväetisi ega taimekaitsevahendeid.

Lõikes 5 sätestatakse nõuded ökoalana määratletud kesa kohta. Kesaks peetakse külvikorrasüsteemiga hõlmatud kasutatavat haritud või harimata maad, millelt ei koguta saagiaasta jooksul saaki komisjoni määruse (EÜ) nr 1200/2009 lisas 2 sätestatu kohaselt. Kesa mõiste põhjalikum selgitus on toodud § 13 lõikes 2. Erandina ei muutu kesana hoitud ehk sööti jäetud maa püsirohumaaks kuuendal aastal, kuna tegemist on külvikorras oleva põllumaaga. Komisjoni juhiste kohaselt peaksid liikmesriigid määrama minimaalse perioodi, mille vältel on nõutav maa sööti jätmise ehk kesas hoidmine isegi juhul, kui tegemist on taliviljade külviga seotud ettevalmistustega. Nimetatud perioodi pikkus peab Euroopa Komisjoni välja antud töödokumendi „Working Document on implementation by Member States of certain provisions of the direct payments (Regulation (EU) No 1307/2013)“ (DS/EGDP/2014/6) kohaselt olema vähemalt kuus kuud. Sellest tulenevalt peab taotleja taotluse esitamise aastal 15. veebruarist kuni 15. augustini hoidma ja säilitama ökoalana määratletud kesa. Tähtaegade kehtestamisel oleme võimaluse korral lähtunud samadest kuupäevadest. Näiteks on tähtpäev 15. august aluseks ka põllumajanduskultuuride mitmekesistamise nõude täitmise puhul. Kesa märkimisel ökoalana peab taotleja teadma, et sellel kesal ei tohi kehtestatud perioodil tegeleda põllumajandusliku tootmisega. Põllumajanduslikuks tootmiseks loetakse niitmine, hekseldamine ja loomade karjatamine. Samuti ei ole lubatud laotada mineraalväetisi, näiteks läga, ega kasutada taimekaitsevahendeid, kuna tegemist on ökokesaga, mille eesmärk on suurendada keskkonnahoidlikkust. Pärast ettenähtud perioodi lõppemist on taas lubatud teha tootmise või hooldamisega seotud töid, sealhulgas niitmine, hekseldamine ja loomade karjatamine, et vältida ebasoovitava taimestiku ulatuslikku levikut ja et vajaduse korral saaks seda maad järgmisel perioodil taas põllumajanduslikuks tegevuseks kasutusse võtta ilma selleks lisakulusid tegemata ning täita ÜPT taotlemiseks kehtestatud nõuet. Selleks, et ka järgmisel aastal oleks võimalik selle maa kohta toetust taotleda, peab see vähemalt vastama määruse § 3 lõikes 2 sätestatud nõudele. Haljasväetise sissekünd kesal on lubatud tegevus, mida ei loeta tootmisega seotud tegevuseks, kuna sellise tegevusega rikastatakse mullastikku, et valmistada ette pinda uute põllumajanduskultuuride kasvatamiseks, ja samas välditakse umbrohu levikut. Kui taotleja valib ökoalaks kesa, peab ta põldude loetelus täpsustama kasvatava põllumajanduskultuuri või kasutusotstarbe vastavalt põllumajanduskultuuride loetelule. Seega peab taotleja märkima, kas tal on mustkesa või haljaskesa, millel kasvavad rohttaimed või haljasväetisena sisseküntav põld. Kui kesas hoitud maale soovitakse külvata taotluse esitamise aastal talivilja, peab tootja arvestama, et ökoalana määratletud maad peab ta hoidma kesas vähemalt 15. augustini, mistõttu enne nimetatud tähtpäeva ei ole võimalik külvata ka talivilja. Seega peab taotleja väga täpselt oma tegevusi ja kasvupinda kavandades arvestama nimetatud kitsendusega ning silmas pidama, et kesa määramine ökoalaks on vaid üks võimalikest variantidest ning ta võib ökoala nõude täitmiseks valida ka muu maastikuelemendi või harimispraktika.

Lõikega 6 sätestatakse lämmastikku siduvate põllumajanduskultuuride loetelu:

- esparsett (*Onobrychis Mill*);
- ristik (*Trifolium spp.*);
- lutsern (*Medicago sativa*, *Medicago L.*);
- mesikas (*Melilotus Mill.*);
- nõiahammas (*Lotus corniculatus*);
- vikk (*Vicia spp.*);
- hernes (*Pisum spp.*);
- uba (*Phaseolus spp.*, *Vicia faba*, *Vigna spp.*), välja arvatud sojauba.

Nende põllumajanduskultuuride loetelu on edastatud Eesti otsusena Euroopa Komisjonile 01.10.2014.

Lõikes 7 sätestatakse, et ökoalana määratletud lämmastikku siduvate põllumajanduskultuuride kasvupindadele ei seata tootmispiiranguid, mistõttu on kogu kasvuperioodi so põllumajanduskultuuride mitmekesistamise tava raames sätestatud ajavahemik 15.06-15.08 jooksul lubatud saagikoristus ning niitmine ja niite kokku kogumine. Küll aga kehtib nõue, et ökoalana lähevad arvesse vaid need alad, kus kasvatatakse lõikes 6 nimetatud lämmastikku siduvaid põllumajanduskultuure puhaskultuurina. Juhul, kui neid põllumajanduskultuure kasvatatakse segus muude põllumajanduskultuuridega, nagu teravili või kõrrelised, ei arvestata neid alasid ökoaladena ja nõude täitmata jätmise eest vähendatakse rohestamise toetuse alust pindala. Ka ei ole lubatud eespool nimetatud aladel enne taotluse esitamise aasta 15. oktoobrit teha taimiku sissekündi, kuna lämmastikku siduvad põllumajanduskultuurid võivad sügisel suurendada lämmastiku leostumise ohtu. Lisaks on veeseaduse §-s 29 sätestatud veekaitsevööndid, kus lämmastikku siduvaid põllumajanduskultuure kasvatada ei tohi. Veeseaduse mõistes on veekaitsevööndi ulatus tavalisest veepiirist järgmine:

- 1) Läänemerel, Peipsi, Lämmi- ja Pihkva järvel ning Võrtsjärvel – 20 m;
 - 2) teistel järvedel, veehoidlatel, jõgedel, ojadel, allikatel, peakraavidel ja kanalitel ning maaparandussüsteemide eesvooludel – 10 m;
 - 3) maaparandussüsteemide eesvooludel valgalaga alla 10 km² – 1 m.
- Tavaline veepiir on selle määrase tähenduses põhikaardil märgitud veekogu piir.

Lõikes 8 sätestatakse need taotlejad, kelle suhtes ei kohaldu § 13 lõikes 1 nimetatud ökoala kohustus. Ökoalade nõude täitmisest on vabastatud põllumajandustootjad, kelle:

- põllumajandusliku majapidamise toetusõiguslik põllumaa on kuni 15 hektarit või
- majapidamise põllumaal, kus üle 75% ulatuses kasutatakse rohu või muude rohttaimede kasvatamiseks, kesaks, liblikõieliste kultuuride kasvatamiseks või nende kombinatsiooniks, tingimusel, et kõnealuste kasutusviisidega mitte hõlmatud põllumaa ei ole suurem, kui 30 ha või
- majapidamises üle 75% toetusõiguslikust põllumajandusmaast on püsirohumaa või maa, mida kasutatakse rohu või muude rohttaimede kasvatamiseks ja ülejäänud põllumaa ei ole suurem kui 30 hektarit või
- majapidamine asub metsasuse erisusega hõlmatud homogeensesse piirkonda jääva valla territooriumil vähemalt 50% ulatuses. Viimase puhul tuleb eriti tähelepanelikult jälgida asjaolu, et juhul, kui taotleja märgib taotlusele kasvõi ühe ökoala, on ta sellega võtnud endale täiemahulise kohustuse ökoalade määratlemiseks vaatamata sellele, et põllumajandustootja majapidamine asub metsasuse erisusega hõlmatud vallas ning võiks olla ökoalade nõudest vabastatud. Eespool nimetatud erisuste kohaldamise korral ei pea taotleja esitama lisa 2 kohast ökoalade loetelu.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1307/2013 artikli 46 lõike 7 kohaselt on Eestile antud võimalus nn metsasuse erisuse rakendamiseks. Selle erisuse aluseks on järgmised kriteeriumid:

- 1) üle 50% kogu riigi maismaa pindalast on kaetud metsaga;
- 2) majapidamised asuvad piirkondades, mis on määratletud looduslikust eripärast tingitud piirangutega aladena kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1305/2013 Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) antavate maaelu arengu toetuste kohta ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1698/2005 ja määrus (EL) nr 1305/2013 artikli 32 lõike 1 punktiga a või b;
- 3) tingimusel, et üle 50% LAU2 tasandil määratud üksuse maismaal asuvast pindalast on kaetud metsaga ja metsamaa ning põllumajandusmaa vaheline suhtarv on suurem kui 3:1. Metsaga kaetud ala ning metsamaa ja põllumajandusmaa suhe määratletakse LAU2 (vald) tasandiga võrdsel piirkondlikul tasemel või muul selgelt määratletud ühtsel geograafilisel piirkonnal, millel on sarnased põllumajanduslikud tingimused.

Lisaks peab metsamaa ja põllumajandusmaa vahelise suhtarvu kindlaksmääramisel võtma aluseks komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 639/2014 artiklis 48 viidatud Eurostati esitatud andmed ning metsamaa peab vastama ÜRO Toidu- ja Põllumajandusorganisatsiooni kasutatavale määratlusele.

Eesti esitas Euroopa Komisjonile 01.08.2014 analüüsid, mis tõendasid vastavust eeltoodud kriteeriumidele ja andsid võimaluse kohaldada metsasuse erisust.

Lähtudes eeltoodust, on Eesti kasutanud homogeensete piirkondade analüüsimiseks ja määratlemiseks 2010. aasta seisuga Eurostatile esitatud järgmisi andmeid:

- 1) maismaa kogupindala 4 343 000 ha;
- 2) metsamaa kogupindala 2 203 100 ha;
- 3) kasutuses oleva põllumajandusmaa kogupindala 940 930 ha.

Eurostati esitatud andmete kohaselt on 50,73% kogu Eesti maismaa pindalast kaetud metsaga. Maismaa kogupindala ei hõlma veekogusid ning metsamaa pindalast on välja arvatud muu metsamaa (põõsastikud jne).

Homogeensete piirkondade väljatöötamisel on arvestatud metsaga kaetud ala ning metsamaa ja põllumajandusmaa vahelist suhtarvu LAU2 tasemel. Eesti mõistes on tegemist kohaliku omavalitsuse üksustega ehk valdadega. Lisaks LAU2 tasemele on aluseks võetud eelkõige sarnased kliima-, keskkonna- ja põllumajandustingimused, sealhulgas ebasoodsad mullastikutüübid ja sarnased maaharimispraktikad ning erinevate maakondade piiresse jäävate valdade liitmisel määratletud homogeensed geograafilised piirkonnad (vastavalt määruse (EL) nr 1307/2013 artikli 46 lõike 7 teisele alalõigule).

Kuna Eurostat ei kajasta metsamaa pindala LAU2 ehk valla tasemel, oleme saanud asjakohased andmed Keskkonnateabekeskuselt. Andmed põhinevad 2012. aasta Eesti põhikaardi andmetel ja 1. märtsi 2013. aasta seisuga kohalike omavalitsuste vektorkihil.

Eestis kasutatava põllumajandusmaa kogupindala (940 930 ha) kohta on andmed saadud Eurostati andmebaasist. Valdade (LAU2) tasemel põllumajandusmaa kasutuse kohta on andmeallikaks Eesti Statistikaameti (SA) poolt 2010. aastal põllumajandusloenduse tulemusel koostatud põllumajanduslike majapidamiste struktuuriuuring (*PMS130: Põllumajanduslike majapidamiste taimekasvatuse põhinäitajad haldusüksuste järgi*), mis on kooskõlas Eurostatile esitatud andmetega. Tuginedes Eestis kehtivatele andmete avalikustamise reeglitele, ei kajasta SA andmebaas eraldi andmeid põllumajandusmaa kohta üksikute valdade puhul (nt Alajõe, Kohtla-Nõmme, Piirissaare jne), juhul kui nendes valdades jääb majapidamiste arv alla kolme. Sellised vallad on liidetud teiste valdadega kokku. Puuduvate valdade kohta andmete saamiseks kasutasime PRIA põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registri andmebaasi ja tuginesime 2013. aastal ÜPT kohta kindlaksmääratud pindala. Tulevalt komisjoni ettepanekutest ja märkustest on Eesti määranud neli homogeenset piirkonda:

- 1) Loode- ja Lääne-Eesti rannikualade ning Lääne-Eesti saarte homogeenne piirkond, mille territooriumist üle 55% on kaetud metsaga ning metsamaa ja põllumajandusmaa suhtarv on 3:1;
- 2) Põhja- ja Kirde-Eesti, sealhulgas Peipsiäärsete alade homogeenne piirkond, mille territooriumist ligikaudu 60% hõlmab mets ning metsamaa ja põllumajandusmaa suhtarv on 4,6;
- 3) Edela- ja Lõuna-Eesti homogeenne piirkond, mille territooriumist ligikaudu 53% on kaetud metsaga ning metsamaa ja põllumajandusmaa suhtarv on 3,1;
- 4) Kagu-Eesti homogeenne piirkond, mille territooriumist üle 53% on kaetud metsaga ning metsamaa ja põllumajandusmaa suhtarv on 3,1.

Seega on analüüsis esitatud homogeensete piirkondade sisse jäävaid metsasuse erisusega hõlmatud valdasid kokku 102, kuid 2014. aasta lõpus moodustati Saare maakonnas kolme valla – Lümända, Kärla ja Kaarma valla – ühinemisel Lääne-Saare vald, mistõttu on nüüdseks kokku 100 valda. Nimetatud piirkondade, sealhulgas valdade loetelu esitatakse määruse lisas 6. Metsasuse erisuse rakendamisel lähtub PRIA seisuga 01.08.2014 olemasolevatest vallapiiridest.

Samas lõikes käsitletakse metsasuse erisust ja sellest tulenevat ökoalade määratlemise nõude kohaldamata jätmist nende põllumajanduslike majapidamiste suhtes, kelle põllumajandusmaad asuvad osaliselt metsasuse erisusega hõlmatud valdades. Praktikas võivad põllumajandustootjate majapidamise põllumajandusmaad asuda mitme valla piires. Sellisel juhul loetakse põllumajandustootja ökoalade nõude täitmisest vabastatuks, kui tema põllumajandusliku majapidamise põllumajandusmaa asub vähemalt 50% ulatuses lisas 6

loetletud ökoalade nõude täitmisest vabastatud vallas. Loetelu homogeensetesse piirkondadesse jäävatest valdadest, mille territooriumil tegutsevate põllumajandustootjate puhul rakendatakse metsasuse erisust, tehakse kättesaadavaks ka PRIA kodulehel.

Lõikes 9 kehtestatakse erand lõike 8 punktis 3 sätestatu kohta. Kui põllumajandustootja majapidamised asuvad vähemalt 50% ulatuses homogeensesse piirkonda jääva valla territooriumil, ei kohaldata talle ka ökoala nõuet. Juhul, kui taotleja on siiski märkinud taotluse lisas 2 olevale ökoala vormile kasvõi ühe ökoala, loetakse seda taotleja poolseks tahteavalduseks ja ta kohustub järgima ka ökoalade tava.

Lõikes 10 sätestatakse et lõike 8 punkti 3 ei kohaldata taotleja suhtes, kelle põllumajandusliku majapidamise põllumajandusmaa asub vähemalt 50 protsendi ulatuses lisas 6 nimetatud ühtsesse geograafilisse piirkonda jääva valla territooriumil, kuid on toetuse taotlemisel võtnud kohustuse ökoalade tava järgida.

Eelnõu §-s 14 sätestatakse noore põllumajandustootja toetuse saamise nõuded.

Lõige 1 sätestab, et noore põllumajandustootja toetust võib taotleda taotleja, kes taotleb ÜPT-d ja rohestamise toetust, vastab §-s 2 sätestatud nõuetele, täidab §-s 8 sätestatud nõudeid ning vastab:

- 1) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1307/2013 artikli 50 lõikes 2 sätestatud nõuetele või
- 2) komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 639/2014 artiklis 49 sätestatud nõuetele.

Määruse §-s 2 on sätestatud nõuded otsetoetuste taotlejatele ja §-s 8 on sätestatud nõuetele vastavuse nõuded. Mõlemas paragrahvis sätestatud nõuded on otsetoetuste üldised nõuded, mis kehtivad kõikidele otsetoetuste taotlejatele.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1307/2013 artikli 50 lõike 2 kohaselt on noor põllumajandustootja taotleja, kes asub esimest korda tegutsema põllumajandusliku majapidamise juhina või kes on asutanud põllumajandusliku majapidamise. Taotluse esitamise aastal peab noor põllumajandustootja olema kuni 40 aastane (taotluse esitamise aastal ei tohi saada 41) ning ta peab taotlema ÜPT-d.

Komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 639/2014 artiklis 49 on sätestatud nõuded juriidiliste isikute kohta, kes soovivad taotleda noore põllumajandustootja toetust. Määruse kohaselt omab noor põllumajandustootja tõhusat ja pikaajalist kontrolli ettevõtte üle, ta peab otsustama ettevõtte juhtimise ja tulude üle ning vastutama finantsriskide eest. Euroopa Kohtu 25. oktoobri 2012. a otsus nr C-592/11 ütleb, et kui noor põllumajandustootja alustab tegevust juriidilise isiku vormis, on toetuse saamise tingimuseks eelkõige see, et tal oleks selle juriidilises isikus otsustuspädevus, mis eeldab, et talle kuuluvad vähemalt pooled selle äriühingu aktsiad ning et need aktsiad moodustavad üle poole hääleõiguslikest aktsiatest.

Toetust makstakse füüsilise isiku ja füüsilisest isikust ettevõtja puhul kuni viis aastat alates toetuse taotluse esitamise kuupäevast ja juriidilise isiku puhul kuni viis aastat alates põllumajandusettevõtte rajamise kuupäevast. Füüsiliste isikute, füüsilisest isikust ettevõtjate ja juriidiliste isikute puhul võetakse arvesse kõik põllumajanduslikud pindala- ja loomatoetused, mida on taotletud, samuti vaadatakse loomapidamisega tegelemist. Perioodi lühendatakse nende aastate arvu võrra, mis jäävad põllumajandusliku majapidamise rajamisest, varasemast pindala- ja loomatoetuste taotlemisest ning loomapidamisega alustamisest kuni noore põllumajandustootja toetuse taotluse esitamise vahele. Juhul, kui äriregistris muudetakse ettevõtte tegevusala, siis hakatakse viieaastast perioodi lugema alates ajast, mil äriregistris muudeti tegevusala põllumajanduseks (EMTAK kood A01 Taime-, ja loomakasvatus, jahindus ja neid teenindavad tegevusalad või selle alajaotused, välja arvatud alajaotuses 7 nimetatud

jahindus ja seda teenindavad tegevusalad). Näiteks kui ettevõtte on tegelenud kaubandusega, aga alates 2013. aastast on äriregistris registreeritud tegevusalaks põllumajandus, siis hakatakse viieaastast perioodi lugema alates 2013. aastast. Kui äriühingus on mitu noort põllumajandustootjat, kes on äriühingusse tulnud erineval ajal, siis arvestatakse viieaastast perioodi kõige varem äriühinguga liitunud noore põllumajandustootja järgi. Näiteks kui põllumajanduslik majapidamine asutati 03.04.2012, siis on võimalik toetust veel saada kaks aastat (2015. ja 2016. aasta eest). Toetuse taotleja peab olema vähemalt 18- aastane teovõimeline isik.

Lõike 2 kohaselt võib noore põllumajandustootja toetust taotleda kuni 39 hektari põllumajandusmaa kohta, mis vastab §-s 3 sätestatud nõuetele ning kus täidetakse §-des 4–7 ja 10–13 sätestatud nõudeid. Noore põllumajandustootja toetuse ühikumäär on 25% ÜPT ühikumäära. Noore põllumajandustootja toetust makstakse Euroopa Liidu Ühise põllumajanduspoliitika seaduse § 16 lõike 2 alusel kuni 39 hektari alusel, mis tähendab seda, et ÜPT ühikumäära 25% kõrgendatud ühikumäära alusel makstakse toetust kuni 39 hektari kohta. Toetust makstakse ÜPT raames kindlakstehtud hektarite alusel, kuid mitte rohkem, kui 39 ha eest.

Paragrahvides 3 ja 4–7 on kehtestatud otsetoetuste üldised nõuded, mis kehtivad kõikidele otsetoetuste taotlejatele. Paragrahvides 10–13 on ÜPT ning rohestamise toetuse nõuded, mis on noore põllumajandustootja taotleja jaoks kohustuslikud.

Lõike 3 kohaselt teeb noor põllumajandustootja üksinda või koos teiste noorte põllumajandustootjatega äriühingu üle komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 639/2014 artikli 49 lõike 1 punktis b nimetatud tõhusat ja pikaajalist kontrolli, kui:

1) noor põllumajandustootja omab üksinda või koos teiste noorte põllumajandustootjatega täisühingus või usaldusühingus häälteenamust ja iga noor põllumajandustootja on täis- või usaldusosanik, kes võib täisühingut või usaldusühingut esindada kõikide tehingute tegemisel üksinda või koos teiste noorte põllumajandustootjatega mitmekesi või ühiselt;

2) noor põllumajandustootja omab üksinda või koos teiste noorte põllumajandustootjatega osaühingus, aktsiaseltsis või tulundusühistus häälteenamust ja iga noor põllumajandustootja on osaühingu, aktsiaseltsi või tulundusühistu juhatuse liige, kes võib äriühingut esindada kõikide tehingute tegemisel üksinda või koos teiste noorte põllumajandustootjatega mitmekesi või ühiselt.

Noor põllumajandustootja omab kontrolli äriseadustiku § 2 lõikes 1 nimetatud äriühingu (täisühingu, usaldusühingu, osaühingu või aktsiaseltsi), tulundusühistute seaduses nimetatud tulundusühistute puhul, mittetulundusühingute seaduses nimetatud mittetulundusühingu puhul ja sihtasutuste seaduses nimetatud sihtasutuse puhul, kui talle kuulub enamusosaluse tõttu häälteenamus ja ta kuulub äriühingu juhatusse. Enamushääleõigus tagab ettevõtet puudutavate otsuste vastuvõtmise. Häälteenamuse kontrollimiseks kontrollitakse osalust osakute, aktsiate või sissemaksete osatähtsuse järgi ja juhatuses esindusõiguse kaudu.

Hääleõigus on vastavuses täisühingu ja usaldusühingu puhul osanike sissemaksetega, osaühingu puhul annab iga omandatud osa 1 euro ühe hääle, aktsiaseltsi puhul annab iga aktsia ühe hääle. Tulundusühistute puhul on igal liikmel üks hääle. Juhul, kui osaluse suurus ei ole vastavuses hääleõigusega, esitab taotleja koos noore põllumajandustootja toetuse lisavormiga selle kohta täiendavad dokumendid.

Juhul, kui toetust taotleva äriühingu osanikuks on juriidiline isik, peab ka antud juriidiline isik vastama noore põllumajandustootja toetuse taotlemise tingimustele ning tema esindaja peab kuuluma toetust taotleva äriühingu juhatusse.

Lõige 4 sätestab, et kui lõike 3 punktis 2 nimetatud äriühingu nende osanike, aktsionäride või liikmete arv, kes on noored põllumajandustootjad, on suurem kui selle äriühingu juhatuse liikmete arv, ei pea kõik noored põllumajandustootjad kuuluma äriühingu juhatusse, kuid

vähemalt pooled juhatuse liikmed peavad olema noored põllumajandustootjad. Seega ei pea kõik noore põllumajandustootja tingimustele vastavad osanikud, aktsionärid või liikmed kuuluma juhatusse. Näiteks on 6 osanikku, neist 5 on noored ning ettevõttel on 3-liikmeline juhatus, neist 2 peavad olema noored osanikud.

Lõike 5 kohaselt teevad noored põllumajandustootjad mittetulundusühingu üle komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 639/2014 artikli 49 lõike 1 punktis b nimetatud tõhusat ja pikaajalist kontrolli, kui üle poole mittetulundusühingu liikmetest vastavad Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1307/2013 artikli 50 lõikes 2 sätestatud nõuetele.

Mittetulundusühingu puhul peab üle 50% ühingu liikmetest vastama noore põllumajandustootja tingimustele (kuni 40-aastane ja asub esimest korda tegutsema põllumajandusliku majapidamise juhina või asutab põllumajandusliku majapidamise), kuna ühel liikmel on üks hääl ja asutajaid võib olla vähemalt kaks.

Lõike 6 kohaselt teevad noored põllumajandustootjad sihtasutuse üle komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 639/2014 artikli 49 lõike 1 punktis b nimetatud tõhusat ja pikaajalist kontrolli, kui üle poole sihtasutuse nõukogu liikmetest vastavad Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1307/2013 artikli 50 lõikes 2 sätestatud nõuetele. Sihtasutuse puhul peab nõukogu liikmetest üle 50% vastama noore põllumajandustootja nõuetele (kuni 40-aastane ja asub esimest korda tegutsema põllumajandusliku majapidamise juhina või asutab põllumajandusliku majapidamise), kuna ühel nõukogu liikmel on üks hääl.

Järgnevalt on toodud näited äriühingute kohta.

Näide 1: täisühing, usaldusühing, osaühing, aktsiaselts, tulundusühistu

Omanikud	Füüsiline isik	Füüsiline isik	Juriidiline isik
Osaluse osatähtsus ettevõttes (osad/aktsiad/sissemaksed)	29%	19%	52%
Noore põllumajandustootja tingimusele vastavus/vanus	55-aastane	62-aastane	Üle 50% osalusest kuulub alla 40-aastastele ja 3-liikmelisse juhatusse kuulub 2 alla 40-aastast osanikku
Põllumajandustegevusega alustamise aeg (ettevõtte loomise aeg 2014)	2010	2009	2014
3-liikmeline juhatus, juhatuse liikmel esindusõigus üksinda	Juhatuses liige	Juhatuses liige	Juhatuses liige
Kuigi nooreks kvalifitseerunud osanikul (juriidilisel isikul) on 52% osalusest ja tema esindaja kuulub juhatusse, ei saa ettevõtte noore põllumajandustootja toetust, kuna juhatuses puudub noorel hääleteenamus.			
1-liikmeline juhatus	-	-	Juhatuses liige
Nooreks kvalifitseerunud osanikul (juriidilisel isikul) on 52% osalusest ja tema esindaja kuulub juhatusse omades ainuhääleõigust, ettevõtte saab noore põllumajandustootja toetust.			
2-liikmeline juhatus, juhatuse liikmel esindusõigus üksi või koos teise juhatuse liikmega	-	Juhatuses liige	Juhatuses liige
Nooreks kvalifitseerunud osanikul (juriidilisel isikul) on 52% osalusest, tema esindaja kuulub			

juhatusse (50% häälest) ja võib esindada ettevõtet koos teise juhatuse liikmega, ettevõtte saab noore põllumajandustootjatoetust.

Näide 2: täisühing, usaldusühing, osaühing, aktsiaselts ja tulundusühistu

Omanikud	Füüsiline isik	Füüsiline isik	Juriidiline isik
Osaluse osatähtsus ettevõttes (osad/aktsiad/sissemaksed)	30%	30%	40%
Noore põllumajandustootja tingimusele vastavus/vanus	30-aastane	18-aastane	Üle 50% osalusest kuulub üle 40-aastastele (ei ole vaja juhatusse kuulumist vaadata, kuna osaluse järgi juba ei ole noor põllumajandustootja)
Põllumajandustegevusega alustamise aeg- ettevõtte loomise aeg 2014	2012	2014	2014
3-liikmeline juhatus, juhatuse liikmel esindusõigus üksinda, üks juhatuse liige on mitteomanike ringist	Juhatus liige		Esindaja on juhatuse liige, kuid mitte juriidilise isiku osanik ega juhatuse liige
Noortel osanikel (füüsilised isikud) on 60% osalusest, kuid juhatusse kuulub vaid üks neist, ettevõtte ei saa noore põllumajandustootja toetust, kuna juhatuses puudub noorel hääleteenamus (kolmas juhatuse liige on mitteomanike ringist).			
1-liikmeline juhatus	-	-	Juhatus liige
Noortel osanikel (füüsilised isikud) on 60% osalusest, kuid nad ei kuulu juhatusse, ettevõtte ei saa noore põllumajandustootja toetust, kuna juhatuses puudub noorel hääleõigus.			
2-liikmeline juhatus, juhatuse liikmetel esindusõigus üksi või koos teise juhatuse liikmega	-	Juhatus liige	Juhatus liige
Noortel osanikel (füüsilised isikud) on 60% osalusest, üks neist kuulub juhatusse, ettevõtte saab noore põllumajandustootja toetust, kuna juhatuses olev noor omab 50% hääleõigusest ja esindusõigus on juhatuse liikmetel üksi või koos.			

Näide 3: mittetulundusühing (MTÜ)

	Isik 1	Isik 2	Isik 3	Isik 4
Omanike vorm	füüsiline isik	füüsiline isik	juriidiline isik	juriidiline isik
1 isik= 1 hääl (MTÜ)	1 hääl	1 hääl	1 hääl	1 hääl
Juriidilise isiku sobivus			omanikud on üle 40 aasta vanused	omanikud on alla 40 aasta vanused
Vanus	55	38	ei ole noor põllumajandustootja	noor põllumajandustootja
MTÜ loomise aeg/ põllumajandusliku	2013	2013	Omanikud on varem põllumajandusega	Omanikud on tegelenud

tegevusega alustamise aeg			tegelenud	põllumajandusega alates 2012
Sobivus	ei	jah	ei	jah

Äriühing ei saa toetust, kuna noortel põllumajandustootjatel (MTÜ liikmetel) on 50%, mitte üle 50% häälest.

Näide 4: sihtasutus (SA)

	Isik 1	Isik 2	Isik 3
Omanike vorm	füüsiline isik	füüsiline isik	juriidiline isik
1 nõukogu liige= 1 hääle (SA)	1 hääle	1 hääle	1 hääle
Juriidilise isiku sobivus			juriidilise isiku esindaja nõukogus on üle 40 aasta vanune
Vanus	55	38	ei ole noor põllumajandustootja
SA loomise aeg/ põllumajandusliku tegevusega alustamise aeg	2014	2014	juriidilise isiku omanikud on põllumajandusega tegelenud alates 2009
Sobivus	ei	jah	ei

Sihtasutus ei saa toetust, kuna noortel põllumajandustootjatel on 1/3 häälest.

Eelnõu §-s 15 sätestatakse toetuse taotlemine.

Lõikes 1 kehtestatakse ÜPT, rohestamise toetuse ning noore põllumajandustootja toetuse taotlemine. Taotluste vastuvõtmist alustatakse 2. mail. Taotleja esitab PRIA-le 21. maiks:

1) lisas 1 esitatud vormi kohase taotluse ja taotluse lisana põldude loetelu, millele on kantud andmed kogu põllumajandusmaa kohta, mida taotlejal on õigus kasutada, sealhulgas andmed püsirohumaa ja kasvatatavate põllumajanduskultuuride kohta, ning millel asjakohaste põldude kohta on märgitud, millist toetust taotletakse;

2) põllumassiivi kaardi, millele on märgitud taotluse lisas loetletud kasvatatavate põllumajanduskultuuride ja püsirohumaa põldude numbrid ja põldude piirid ning ökoalad.

3) juhul, kui taotleja kasutuses olev põllumajandusmaa ei ole kantud põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registrisse, esitab taotleja katastrikaardi või muu kaardimaterjali, millele on märgitud taotluse lisas loetletud kasvatatavate põllumajanduskultuuride ning püsirohumaa põldude numbrid, piirid ja katastritunnused.

Lõige 2 sätestab, et ÜPT, rohestamise toetuse ning noore põllumajandustootja toetuse taotleja, kellel on kohustus määratleda ökoalad, esitab koos taotlusega PRIA-le lisas 2 esitatud vormi kohase ökoalade loetelu. Nimetatud vormi ei pea esitama põllumajandustootjad:

1) kellele kohaldatakse metsasuse erisust või kelle põllumajandusliku majapidamise põllumajandusmaa asub vähemalt 50% ulatuses lisas 6 loetletud ökoalade määratlemise nõudest vabastatud vallas;

2) kelle põllumajandusliku majapidamise toetusõiguslik põllumaa on kuni 15 hektari;

3) kelle põllumajandusliku majapidamise põllumaal kasvatatakse üle 75% ulatuses rohtu või muid rohttaimi, hoitakse põllumaad kesas, kasvatatakse liblikõieliste kultuure või nende kombinatsiooni, tingimusel, et kõnealuste kasutusviisidega mitte hõlmatud põllumaa ei ole suurem, kui 30 ha;

4) kelle põllumajandusliku majapidamise toetusõiguslikust põllumajandusmaast üle 75% on püsirohumaa ja ülejäänud põllumaa ei ole suurem kui 30 hektarit;

5) kes on mahepõllumajandustootjad, välja arvatud need, kes on osaliselt mahepõllumajanduslikult tunnustatud;

6) kelle põllumajanduslik majapidamine asub täielikult või osaliselt direktiividega 92/43/EMÜ, 2000/60/EÜ või 2009/147/EÜ hõlmatud alal;

7) kes on liitunud väikepõllumajandustootjate skeemiga. Väikepõllumajandustootjate skeemiga liitumiseks esitatakse taotlus vastavalt ELÜPS-i § 20 alusel kehtestatud õigusaktis sätestatud korrale.

Lõige 3 sätestab, et noore põllumajandustootja toetuse taotleja, kes on juriidiline isik, esitab lisas 3 toodud noore põllumajandustootja toetuse lisavormi.

Lõige 4 sätestab, et kui ÜPT-d, rohestamise toetust ning noore põllumajandustootja toetust taotletakse põllu kohta, millel kasvatatakse kanepit, peab taotleja märkima taotlusele kasvatatavate kanepisortide nimed ja esitama koos taotlusega või hiljemalt taotluse esitamise aasta 30. juuniks ametlikud seemnepakendi etiketid. PRIA tagastab etiketid pärast neile kontrolli kohta märke tegemist.

Lõige 5 sätestab, et kui ÜPT-d, rohestamise toetust ning noore põllumajandustootja toetust taotletakse põllu kohta, millel kasvatatakse lühikese raieringiga paju madalmetsa ning mis asub kaitstaval loodusobjektil, esitab taotleja koos taotlusega PRIA-le looduskaitseaduse § 14 lõigetes 2 ja 3 sätestatud kaitstava loodusobjekti valitseja nõusoleku.

Lõike 6 kohaselt esitab taotleja, kes tegutseb § 2 lõikes 2 nimetatud tegevusalal, koos taotlusega PRIA-le lisas 4 toodud vormil andmed oma põllumajandusliku tegevuse kohta. Vajaduse korral esitab taotleja ka tõendid oma majandustegevuse kohta.

Lõike 7 kohaselt ei pea taotlus ja sellele lisatud dokumendid vastama selles määruses sätestatud vorminõuetele, kui need esitatakse elektrooniliselt PRIA e-teenuse keskkonna kaudu ning sisaldavad kõiki andmeid, mis on ette nähtud selles määruses sätestatud vorminõuetes.

Eelnõu §-s 16 sätestatakse taotluse kontrollimine.

Lõike 1 kohaselt kontrollib PRIA taotluses esitatud andmete õigsust ja vastavust toetuse saamise nõuetele, lähtudes komisjoni rakendusmääruse (EL) nr 809/2014 artiklites 24–41 ja 45 ning komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 639/2014 artiklites 10–13 sätestatust. PRIA vaatab taotluse koos teiste esitatud dokumentidega läbi ning kontrollib nendes esitatud andmete õigsust ja taotleja vastavust toetuse saamise nõuetele. ÜPT puhul kontrollib PRIA nõuete täitmist komisjoni määruse (EL) nr 809/2014 II ja III jaotise kohaselt, mis hõlmab nii haldus- kui ka kohapealseid kontrolle, sealhulgas kontrollitakse vähemalt 5% ÜPT taotlejatest kohapeal.

Lõikes 2 sätestatakse nõuetele vastavuse kontroll. ELÜPS-i § 33 lõikes 1 nimetatud asutused kontrollivad taotleja põllumajanduslikus majapidamises määruse §-s 8 sätestatud nõuetele vastavust, lähtudes komisjoni rakendusmääruse (EL) nr 809/2014 artiklites 65–72 sätestatust.

Lõige 3 sätestab taotleja kohustuse teha lõigetes 1 ja 2 nimetatud asutustele teatavaks kõik taotluse rahuldamise otsustamiseks vajalikud asjaolud, sealhulgas näidata vajaduse korral ette põllu ja ökoala piir.

Lõike 4 kohaselt võetakse mulla boniteedi hindepunkti määramisel aluseks PMA kasutuses olevad mulla perspektiivse boniteedi andmed, kuna Eestis ei ole viimasel ajal üldist muldade boniteedi määramist tehtud. Mulla boniteedi ja maaparandusseadusele vastavuse kontrollimiseks esitab PRIA PMA-le nende põldude loetelu, mille kohta taotletakse ÜPT-d lühikese raieringiga madalametsa kasvatamiseks ning mille kohta PRIA-l andmed puuduvad. PMA teatab PRIA-le mulla perspektiivse boniteedi andmed ja annab seisukoha lühikese raieringiga madalmetsa kasvatamise maaparandusseadusele vastavuse kohta 14 tööpäeva jooksul põldude loetelu saamisest arvates.

Lõige 5 sätestab, et kui PMA andmetel on mulla perspektiivne boniteet kõrgem kui 35 hindepunkti või kui PMA-l puuduvad andmed mulla perspektiivse boniteedi kohta, teavitab PRIA sellest taotlejat ja annab talle võimaluse teha mõistliku aja jooksul mulla boniteedi hindamine. Mulla boniteeti hindab asjaomase pädevusega asutus ning mulla boniteedi hindamiseks vajalikud analüüsid teeb akrediteeritud laboratoorium. Eestis on selleks näiteks Põllumajandusuuringute Keskus.

Lõike 6 kohaselt teeb PRIA taotleja esitatud kanepi ametlikule seemnepakendi etiketile märke kontrolli kohta ja tagastab seejärel etiketid. PRIA kontrollib määruse (EL) 809/2014 artikli 45 kohaselt kanepi THC-sisalduse vastavust komisjoni määruse (EL) nr 1307/2013 artikli 32 lõikele 6 ja määruse (EL) nr 639/2014 artiklile 9. THC-sisaldust kontrollitakse vähemalt 30 protsendil aladest, millel kanepit kasvatatakse. Samuti kontrollitakse seemnepakendi etiketile kantud seemnete koguse ja taotlusele märgitud kanepipõllu pindala vastavust. Halduskoostöö seaduse kohaselt võib PRIA vajaduse korral taotleda PMA-lt kontrolli tegemisel ametiabi.

Eelnõu §-s 17 sätestatakse toetuse ühikumäära kehtestamine.

Lõike 1 kohaselt otsustab PRIA toetuse ühikumäära, lähtudes Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) nr 1307/2013 ja komisjoni delegeeritud määruses (EL) nr 640/2014 sätestatud ning toetuste vahendite suurusest toetuse liikide kaupa.

Lõige 2 sätestab, et PRIA arvutab ja avaldab ÜPT, rohestamise toetuse ning noore põllumajandustootja toetuse esialgse ühikumäära hektari kohta taotluse esitamise aasta 1. augustiks. Esialgse ühikumäära avaldamine on vajalik selleks, et taotlejad saaksid otsustada, kas liituda väikeste põllumajandustootjate toetuskeemiga ja esitada PRIA-le sellekohane taotlus. Taotlejad, kelle esialgse ühikumäära alusel arvutatud ühtse pindalatoetuse summa on suurem kui 150 000 eurot, saavad sellest lähtudes otsustada, kas esitada tõendid eelmisel aastal makstud tööjõukulude kohta, mis omavad tähtsust lõpliku toetussumma arvutamisel.

Lõike 3 kohaselt otsustab PRIA ÜPT, rohestamise toetuse ning noore põllumajandustootja toetuse ühikumäära hektari kohta taotluse esitamise aasta 1. detsembriks.

Eelnõu §-s 18 sätestatakse toetuse vähendamine.

Lõige 1 sätestab, et otsetoetusi vähendatakse EL määrustes sätestatu kohaselt. ÜPT-d, rohestamise toetust ning noore põllumajandustootja toetust vähendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) nr 1306/2013, komisjoni delegeeritud määruses (EL) nr 640/2014 ning komisjoni rakendusmääruses (EL) nr 809/2014 sätestatud alustel ja korras.

Vähendamise kohaldamisel arvestatakse taotleja ja põllumajandusmaa vastavust toetuse saamise nõuetele ning taotlusel deklareeritud põllumajandusmaa pindala vastavust kontrolli käigus kindlaks tehtud pindalale.

Võrreldes eelmise perioodiga, ei ole vähendamise alused põhimõtteliselt muutunud.

Taotluse vähendamise aluseks on näiteks taotluse esitamisega hilinemine ja nõuete rikkumine vastavalt määrusele (EL) nr 640/2014. Rohestamise toetust vähendatakse nimetatud määruse II jaotise IV peatüki II jao kohaselt. Selle toetuse puhul kohaldatakse toetusõigusliku pindala vähendamist vastavalt nõuete täitmisele, kuid lisanduvaid halduskaristusi rakendatakse vähendatud määral vastavalt määruse (EL) nr 1306/2014 artikli 77 lõikele 6: aastatel 2015 ja 2016 0-määraga; aastal 2017 20% ja aastal 2018 25% ulatuses.

Vähendamised, mida tehakse nõuetele vastavuse nõuete rikkumise eest, on sätestatud sama määruse IV jaotise II peatükis ja võrreldes varasema perioodiga põhimõttelisi muudatusi ei ole.

Noore põllumajandustootja toetust vähendatakse lisaks eelnimetatud sätetele komisjoni delegeeritud määruse (EL) 640/2014 artikli 21 alusel, mille kohaselt jäetakse noore

põllumajandustootja toetus taotlus rahuldamata, kui taotleja ei täida Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 1307/2013 artikli 50 lõikes 2 ja komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 639/2014 artiklis 49 osutatud nõudeid. Taotlus jäetakse rahuldamata, kui PRIA teeb kindlaks, et taotleja on rohkem kui viis aastat enne noore põllumajandustootja toetuse taotluse esitamist asutanud põllumajandusliku majapidamise või asunud esimest korda põllumajanduslikku majapidamist juhtima lisaks, jääb taotlus rahuldamata ka juhul, kui taotleja on eelmised 5 a olnud loomapidaja või toetust taotlenud. Samuti jäetakse taotlus rahuldamata juhul, kui taotleja on taotluse esitamise aastal vanem kui 40 eluaastat. Juriidiliste isikute puhul jäetakse taotlus rahuldamata ka juhul, kui PRIA teeb kindlaks, et füüsilised isikud, kes omavad juriidilise isiku üle tõhusat ja pikaajalist kontrolli ning otsustavad ettevõtte juhtimise, tulude ja finantsriskide üle, ei vasta eelnimetatud nõuetele.

Kui PRIA teeb kindlaks, et taotleja on toetuse saamiseks esitanud valeandmeid, kohaldatakse lisaks karistust, mis vastab 20-le protsendile summast, mille taotleja on või oleks noore põllumajandustootja toetusena saanud.

Lõikes 2 sätestatakse 150 000 eurot ületava toetussumma vähendamine. Tulenevalt määruse (EL) nr 1307/2013 artiklist 11 tuleb põllumajandustootjale makstavate otsetoetuste summat vähendada vähemalt 5% võrra summa osast, mis ületab 150 000 eurot. Selline vähendamine saab kõne alla tulla ainult ÜPT puhul. Sätte kehtestamisel lähtus Euroopa Liit seisukohast, et põllumajandustootjate vahelist otsese sissetulekutoetuse jaotamist iseloomustab asjaolu, et ebaproportsionaalselt suur osa toetussummast jaguneb suhteliselt väikese arvu suurte toetusesaajate vahel. Kuna suured toetusesaajad on võimelised saavutama mastaabisäästu, siis ei vaja nad sissetulekutoetuse eesmärgi tõhusaks saavutamiseks samal tasemel ühiku kohta antavat toetust. Lisaks võimaldab suuremate toetusesaajate kohanemisevõime neil lihtsamalt tegutseda ka väiksema ühiku kohta antava toetuse korral. Seetõttu peaksid liikmesriigid vähemalt 5% võrra vähendama põllumajandustootjatele antavat ÜPT summat, mis ületab 150 000 eurot. Selleks, et vältida ebaproportsionaalset mõju suurtes põllumajanduslikes majapidamistes, kus on palju töötajaid, anti liikmesriikidele võimalus otsustada, et vähendamise kohaldamisel võib arvesse võtta palgaliste töötajate tööjõukuluseid. Suurtele toetusesaajatele antavate toetuste vähendamisest tulenevad summad jäävad neile liikmesriikidele, kus need tekkisid, ja need tehakse kättesaadavaks Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondi (EAFRD) alusel rahastatavate toetuste kaudu (määruse (EL) nr 1307/2013 preambuli punkt nr 13).

Enne toetuste vähendamist võib otsetoetuste summast arvestada maha eelmisel kalendriaastal põllumajandustootja poolt tegelikult makstud ja deklareeritud töötasu, mis on seotud põllumajandustegevusega, sealhulgas tööjõumaksud ja sotsiaalkindlustusmaksed. Arvesse võetakse põllumajandustootja poolt töölepingu alusel makstud palgad ning nendega seotud maksud.

2013. aasta andmetel oli Eestis kokku 73 ettevõtet, kelle ÜPT summa oli suurem kui 150 000 eurot. Arvestades, et otsetoetuste kogusumma arvestusse kuulub ÜPT summa, siis üle 150 000 euro võib hinnanguliselt saada 2015. aastal 33 ettevõtet. Arvestades vaid nende 33 ettevõtte ÜPT kogusummaga, mis on kokku 7 217 749,93 eurot, oleks toetuste vähendamine 5% 150 000 eurot ületavalt summalt kokku 113 395 €. Eespool nimetatud 113 tuhat eurot on 0,09% kogu otsetoetuste eelarvest 2015. aastal.

Põllumajandustegevusega seotud töötasude ja maksude mahaarvamiseks peab taotleja ise asjakohased andmed ja tõendid esitama. PRIA teavitab 1. augustil kõiki põllumajandustootjaid võimalikest toetuste ühikumääradest, misjärel on taotlejal võimalik arvutada oma võimalik toetussumma vastavalt kasutatavatele hektaritele ning seejärel teha otsus, kas ta soovib PRIA-le esitada tõenduse oma põllumajandustegevusega seotud tööjõukulude andmete kohta või mitte. PRIA teavitab taotlejat, kelle § 17 lõikes 2 nimetatud ühikumäära alusel arvutatud ÜPT summa

on suurem kui 150 000 eurot, 1. augustiks võimalusest esitada asjakohased andmed lisas 5 toodud vormil ning tööjõukulused tõendavad dokumendid.

Arvestades asjaoluga, et kõik ettevõtted ei esita andmeid põllumajandusega seotud tööjõukulude kohta PRIA-le või nende tegevus ei ole täies ulatuses põllumajanduslik, on Põllumajandusministeerium hinnanud otsetoetuste eelarvest maaelu arengukava eelarveks ettenähtud summat ning 1. augustil 2014 edastanud nimetatud summade prognoosi Euroopa Komisjonile (vt alljärgnev tabel).

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Arvestuslik toetuste piiramine	24 000	24 000	24 000	26 000	26 000	26 000

Lõikes 3 on sätestatud, et PRIA teavitab taotlejaid esialgsest ühikumäära st taotluse esitamise aasta 1. augustil. Taotlejal on võimalik seejärel esitada vajalikud tõendavad dokumendid tööjõukulude arvestamiseks.

Lõikes 4 on sätestatud, et taotleja esitab vajalikud dokumendid taotluse esitamise aasta 15. augustiks. Vajadusel korral tuleb nimetatud dokumendid ette näidata ka kohapealse kontrolli käigus.

Eelnõu §-s 19 sätestatakse finantsdistsipliini rakendumine.

Paragrahvis on nimetatud alus, mille järgi arvutatakse taotlejale väljamakstav otsetoetuste summa, arvestades finantsdistsipliini rakendumist. Arvutamise aluseks on Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1307/2013 artikli 8 lõige 1. Ühist põllumajanduspoliitikat käsitlevas 26. juuni 2013. aasta põllumajanduse ja kalanduse ministrite nõukogu poliitilises kokkuleppes otsustati, et finantsdistsipliini kohaldatakse Euroopa Liidu eelarvest rahastatavate toetuste suhtes ehk otsetoetuste summadele, mis ületavad 2000 eurot. Määruse (EÜ) nr 1306/2013 artikli 26 lõike 4 kohaselt võib komisjoni ettepanekul ja tema käsutuses oleva uue teabe alusel kohandamise määra muuta.

Eelnõu §-s 20 sätestatakse taotluse rahuldamine ja rahuldamata jätmine.

Lõige 1 sätestab, et PRIA teeb otsuse toetuste määramise või taotluse rahuldamata jätmise kohta taotluse esitamise aasta 10. detsembriks. Nimetatud tähtaja määramisel on arvestatud toetuste administreerimise keerukust ja mahukust ning asjaolu, et põllumajanduslike otsetoetuseid võib vastavalt EL õigusele välja maksta alates taotluse esitamise aasta 1. detsembrist. Põllumajanduslike otsetoetuste menetlemise käigus tuvastatud rikkumiste korral tuleb vastavalt EL määrustele kas toetust vähendada või jätta taotlus rahuldamata.

Lõige 2 sätestab, et taotluse rahuldamata jätmise aluseks on ELÜPS-i § 22. Nimetatud sättes viidatakse määrustele (EL) nr 1307/2013 ja (EL) nr 1306/2013, mille alusel jäetakse põllumajanduslike otsetoetuste taotlus rahuldamata.

Eelnõu §-s 21 sätestatakse toetuse maksmine.

Vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013 artikli 75 lõikele 1 tehakse toetuse saajatele makseid kuni 30. juunini taotluse esitamise aastale järgneval kalendriaastal. Tulenevalt toetuste menetlemisest ning toetuse määramise otsustest hiljemalt 10. detsembriks määruse § 20 kohaselt, alustatakse toetuste maksmist kõikide toimingute tegemise järgselt taotlemise aasta detsembris.

Eelnõu §-s 22 esitatakse rakendussätted.

Esimese lõikega sätestatakse, et 2015. a on § 15 lõikes 1 sätestatud ajavahemik 7. maist kuni 25. maini. Taotluste vastuvõtmise aja muudatus 2015 aastal on seotud sellega, et potentsiaalsetel taotlejatel oleks võimalik tutvuda toetuse saamise tingimustega pärast käesoleva määruse jõustumist ja enne toetustaotluste vastuvõttu. Samuti toimuvad aprilli lõpus ja mai alguses infopäevad põllumajandustootjatele, mida korraldavad põllumajanduskonsulendid. Teise sättega tunnistatakse kehtetuks põllumajandusministri 18. veebruari 2014. a määrus nr 10 „Ühtse pindalatoetuse saamise nõuded ning toetuse taotlemise ja taotluse menetlemise kord“. Nimetatud määrus sätestas kuni 2014. aastani ÜPT menetlemise. Eelnõu kohaselt muutuvad ÜPT saamise tingimused, samuti lisanduvad teised põllumajanduslikud otsetoetused.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu on kooskõlas Euroopa Liidu õigusega. Eelnõu ettevalmistamisel on lähtutud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusest (EL) nr 1306/2013, ühise põllumajanduspoliitika rahastamise, haldamise ja seire kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EMÜ) nr 352/78, (EÜ) nr 165/94, (EÜ) nr 2799/98, (EÜ) nr 814/200, (EÜ) nr 1290/2005 ja (EÜ) nr 485/2008 (EÜT L 347, 20.12.2013, p 549);

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusest (EL) nr 1307/2013, millega kehtestatakse ühise põllumajanduspoliitika raames toetuskavade alusel põllumajandustootjatele makstavate otsetoetuste eeskirjad ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EÜ) 637/2008 ja (EÜ) nr 73/2009 (EÜT L 347, 20.12.2013, p. 608);

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusest (EL) nr 1305/2013, Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) antavate maaelu arengu toetuste kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1698/2005 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 487);

komisjoni delegeeritud määrusest (EL) nr 639/2014, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 1307/2013, millega kehtestatakse ühise põllumajanduspoliitika raames toetuskavade alusel põllumajandustootjatele makstavate otsetoetuste eeskirjad, ning muudetakse kõnealuse määruse X lisa (ELT L 181, 20.06.2014, lk 1—47);

komisjoni delegeeritud määrusest (EL) nr 640/2014, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 1306/2013 ühtse haldus- ja kontrollisüsteemi osas, otsetoetuste, maaelu arengu toetuse ja nõuetele vastavuse süsteemiga seoses kohaldatavatest maksetest keeldumise ja nende tühistamise tingimuste osas ning kõnealuste toetuste ja süsteemidega seotud halduskaristuste osas (ELT L 181, 20.06.2014, lk 48—73);

komisjoni rakendusmäärusest (EL) nr 809/2014, millega kehtestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013 rakenduseeskirjad seoses ühtse haldus- ja kontrollisüsteemi, maaelu arengu meetmete ja nõuetele vastavusega (ELT L 227, 31.07.2014, lk 69—124).

4. Määruse mõjud

ÜPP reformi kontekstis on 2014. aasta vaheaasta ning alates 2015. aastast rakendub uuendatud Euroopa Liidu ühine põllumajanduspoliitika otsetoetuste valdkonnas. See toob kaasa palju muudatusi nii põllumajandustootjate, toetuse taotlejate kui ka taotlusi menetlevate asutuste jaoks. Eestil on võimalik jätkata ÜPT kava rakendamist kuni aastani 2020, kuid alates 2015. aastast hakkab kehtima uus keskkonnameede, mistõttu ÜPT taotlejatele on kliimat ja keskkonda säästvate põllumajandustavade ehk rohestamise nõuete järgimine kohustuslik. Eelnõuga viiakse määrus kooskõlla Euroopa Liidu õigusaktidest tulenevate muudatustega. Määruse olulisemad muudatused ongi seotud 2013. aastal ÜPP reformi käigus uuendatud põllumajanduse otsetoetuste skeemidega. Võrreldes eelmise perioodiga on lisandunud noore põllumajandustootja toetuskava ja väikepõllumajandustootjate toetus, muutunud on toetusõigusliku põllumajandusmaa hooldamise nõuded ja lisandunud aktiivse tootja mõiste.

ÜPT puhul on suurimaks muudatuseks põllumajandusmaal tehtava minimaalse tegevuse nõude muutmine toetusõiguslikkuse tingimuste osaks ja aktiivse tootja mõiste lisandumine.

Otsetoetuse taotleja tehtavad minimaalsed tegevused peavad tagama, et taotlusel märgitud põllumajandusmaal, millel tegeletakse põllumajandusliku tegevusega või mis on karjatamiseks või harimiseks sobilikus seisukorras, on välistatud ebasoovitava taimestiku ulatuslik levik ning seda maad peab olema võimalik kasutada põllumajanduslikuks tegevuseks ilma lisakuludeta järgmisel kasvuperioodil. Selleks tuleb toetusõiguslikul põllumajandusmaal kasvatada põllumajanduskultuuri hiljemalt 15. juunist või hooldada rohumaad niitmise või hekseldamise teel või muul viisil või hoida põllumajandusmaad kesas. Kuigi mitmed nõuded on tuttavad eelmiste aastate maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuete hulgas, on ka siin muutusi ja täiendusi. Rohumaa hooldamise üldine tähtpäev on 10. august, seega varasemaga võrreldes kümme päeva hilisem. Sarnaselt eelmise perioodiga kehtivad erisused vastrajatud rohumaale, sissekänniaastal haljasväetisele, energiakultuuri ja heinaseemne kasvatamise alale – nende puhul taotlejal niitmise kohustust ei ole. Jätakuvalt on erisused tähtaegade puhul tulenevalt looduskaitseasendusest ja lisatud on erisused keskkonnasõbraliku majandamise ja poollooduslike koosluste toetuse taotlejatele. Viimaste puhul kehtivad erinevad tähtajad või eristuvad nõuded.

Aktiivse põllumajandustootja mõiste on sätestatud EL õiguses ja selle kohaselt ei maksta otsetoetusi teatud majandustegevusega, näiteks kinnisvaraga, spordirajatiste ja puhkemajade haldamisega või üksnes metsamajandusega tegelevatele isikutele. Sellistel isikutel on siiski võimalik tõendada, et põllumajanduslik tegevus moodustab olulise osa nende majandustegevusest. Aktiivse põllumajandustootja nõudele vastamist ei kontrollita taotleja puhul, kelle põllumajandusliku majapidamise kohta anti taotluse esitamise aastale eelnenud kalendriaastal otsetoetusi kuni 5000 eurot.

Rohestamise toetuse eesmärgiks on eelkõige mullaviljakuse ja elurikkuse säilitamine. Kliimat ja keskkonda säästvaid põllumajandustavasid on kolm: põllumajanduskultuuride mitmekesistamise tava, püsirohumaad säilitamise tava ja ökoalade tava.

Muudatus mõjutab kõiki põllumajandustootjaid, kes soovivad taotleda ÜPT-d. 2014. aasta andmete alusel oli selliseid taotlejaid ligikaudu 17 000. Kuna uuel perioodil on rohestamise nõuete järgimine ÜPT taotlejale kohustuslik, tuleb mõlema toetuse saamiseks täita nii ÜPT kui ka rohestamise toetuse nõudeid. Uuel perioodil on võimalik taotleda ka väiketootjate toetust, mille maksimaalne toetussumma ühe taotleja kohta on 1250 eurot. Väikepõllumajandustootjate toetusega liitunud taotlejad on vabastatud rohestamise nõuete järgimisest, mis tähendab, et niigi väikestel põllumaadel võib kasvatada korraga ka ainult ühte põllumajanduskultuuri, nendel ei pea säilitama olemasolevat püsirohumaad ega määratlema ökoalasid.

Rohestamise toetust ei ole võimalik taotleda ilma ÜPT-ta. Alljärgnevad hinnangud põhinevad 2013. aastal ÜPT taotlemise andmetele, kuna nende alusel tehti esmased analüüsid reformi mõjude hindamiseks. 2013. aastal oli Eestis ligikaudu 16 700 ÜPT taotlejat, kelle põllumajandusmaa kogupindala on 908 000 hektarit. Arvestades väiketootjate toetuskavas osalejate võimalikku arvu, mis hinnanguliselt võib olla 8900 taotlejat, kelle põllumajandusmaa kogupindala on 45 000 hektarit, saaks nimetatud toetust taotleda ligikaudu 7800 põllumajandustootjat põllumajandusmaa kohta, mille kogupindala on 863 088 hektarit.

Põllumajanduskultuuride mitmekesistamise tava peaksid 2013. aasta taotluste andmete põhjal järgima 3594 põllumajandustootjat, kelle kasutuses oli 670 000 hektarit põllumajandusmaad, seejuures kasutuses oleva põllumajandusmaa pindala ühe taotleja kohta oli üle 10 hektari. Põllumajandustootjad, kelle kasutuses on alla 10 hektari põllumaad, on põllumajanduskultuuride mitmekesistamise nõudest vabastatud. Allolev tabel kajastab põllumajanduskultuuri mitmekesistamise nõudest vabastatud põllumajandustootjate esialgset arvu, mis kajastab lisaks nendele põllumajandustootjatele, kellel on vähem kui 10 hektarit põllumajandusmaad, ka neid tootjaid, kellele kohalduvad teatud erisused, nt kelle põllumajandusmaast üle 75% on püsirohumaad.

Mitmekesistamise nõudest vabastatud	Taotlejate arv	Hektarite arv
Tootjad alla 10 ha põllumaaga	8409	39 185,53ha
Tootjad üle 10 ha, kes ei pea täitma nõuet, tulenevalt eranditest	4750	196 695,53ha
KOKKU	13159	235 881,06ha

Püsirohumaa säilitamise tava järgimine mõjutab kõiki neid põllumajandustootjaid, kellel on püsirohumaa, mis deklareeritakse otsetoetuste taotluses, võttes sellega endale kohustuse neid säilitada. Eelnevatel aastatel oli püsirohumaa säilitamise kohustus nõuetele vastavuse süsteemi heade põllumajandus- ja keskkonnatingimuste (*HPK*) raames kehtestatud nõue. Eestis on püsirohumade osakaal aastatega kasvanud, seepärast ei ole seni olnud vajadust nende tagasirajamise kohustust rakendada. Allolevas tabelis on esitatud viimase viie aasta andmed, mis kajastavad põllumajandusmaa pindala, mille kohta toetust taotleti, ja põllumajandusmaa pindala, mille kohta toetusi maksti. Referentsaastaks püsirohumaa kohustuse seadmisel oli aasta 2005 ning referentssuhteks 26,35%.

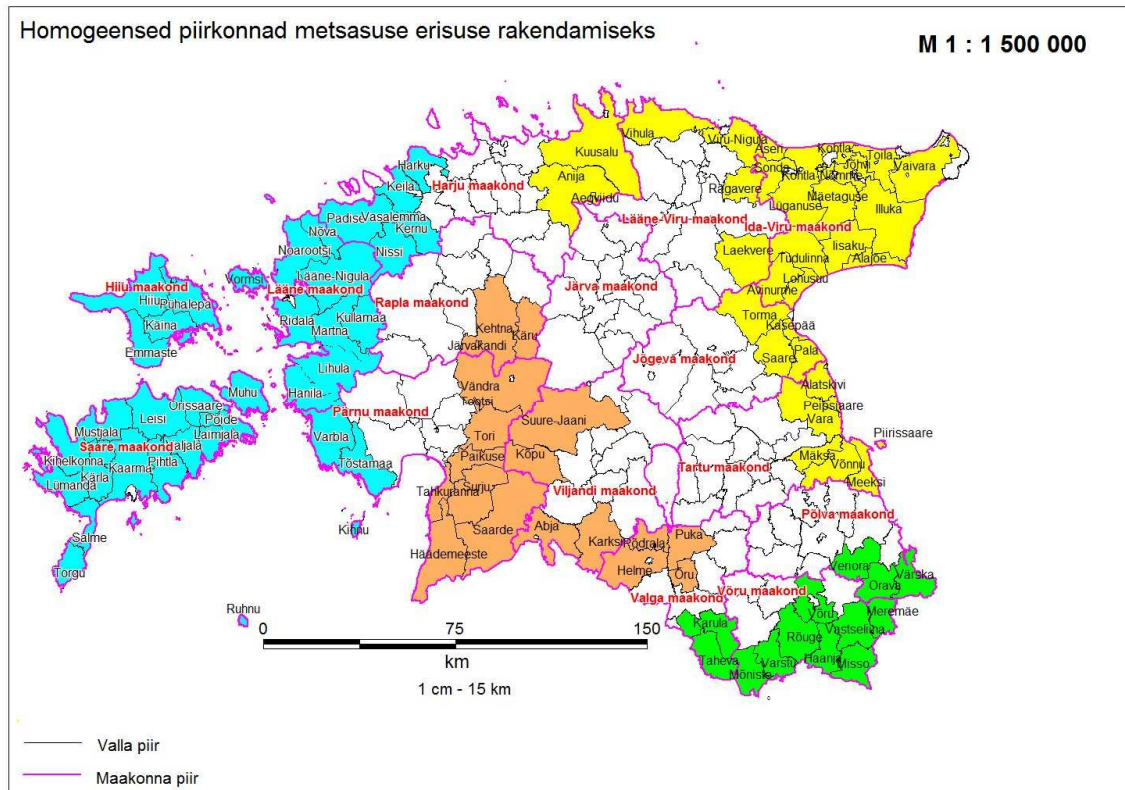
	2010	2011	2012	2013	2014
Deklareeritud kogupindala (ha)	898 161,08	915 560,50	927 954,51	939 795,20	948 360,90
Taotletud kogupindala (ha)	880 691,99	897 138,39	911 204,88	924 613,34	936 550,94
Kindlaksmääratud kogupindala (ha)	876 501,59	891 506,40	907 581,44	920 304,59	933 380,19
Deklareeritud püsirohumaa kogupindala (ha)	268 435,61	286 604,68	300 271,51	308 428,20	300 682,40
Püsirohumaa suhe (%)	29,89	31,30	32,36	32,80	31,7

Ökoalade tava järgima kohustatud põllumajandustootjate arvu kindlakstegemiseks võeti aluseks samuti 2013. aasta andmed ning analüüsi hinnangulised tulemused kajastuvad alljärgnevas tabelis:

Ökoalade nõudest vabastatud:	Taotlejate arv	Kasutuses olev põllumajandusmaa, ha
Tootjad alla 15 ha põllumaaga	10370	63 219,08
Tootjad üle 15 ha, kes ei pea täitma nõuet, tulenevalt eranditest	3506	197 427,90
Kokku vabastatud põllumajandustootjad	13876	260 646,98
Ökoalade nõudeid täitvad põllumajandustootjad:		
Tootjad, kelle kasutuses on üle 15 ha, kes peavad nõuet täitma	2877	647 595,07
KOKKU ÜPT toetust taotlenud põllumajandustootjad	16753	908 242,05

Ökoalade tava ei pea järgima need põllumajandustootjad, kelle majapidamise põllumajandusmaa asub metsasuse erisusega hõlmatud vallas. Kuna Eesti määratles selle erisuse alusel 4 homogeenset piirkonda, on 102 valda metsasuse erisusega hõlmatud. Loode- ja Lääne-Eesti rannikualade ning Lääne-Eesti saarte homogeensesse piirkonda jääb kokku 37 valda. 2014. aasta lõpus ühinesid Saare maakonnas Lümända, Kärla ja Kaarma vald, mille käigus tekkis Lääne-Saare vald. Selle tulemusena jäi kokku 100 valda, mis on metsasuse erisusega hõlmatud, kuid mida alloleval kaardil ei ole eraldi kajastatud.

Põhja- ja Kirde-Eesti, sealhulgas Peipsi-äärsete alade homogeensesse piirkonda jääb 33 valda. Edela- ja Lõuna-Eesti homogeensesse piirkonda jääb 19 valda ning Kagu-Eesti homogeensesse piirkonda 13 valda. Lisatud kaardilt on näha homogeensed piirkonnad ja nende sisse jäävad vallad.

Uute majapidamiste asutamine ja tegevuste alustamine põllumajandussektoris tekitab noortele põllumajandustootjatele rahalisi raskusi ning seda on arvestatud ÜPP reformi otsustes, sätestades kohustuslikult rakendatava sissetulekutoetuse alla 40-aastastele alustavatele põllumajandustootjatele. Sel eesmärgil kasutatakse osa otsetoetuste riiklikust ülemmäärast noore põllumajandustootja toetuseks.

2013. aasta ÜPT taotlemise andmete järgi oleks **noore põllumajandustootja** toetuse taotlejate hinnanguline arv 4200 ning põllumajandusmaa, mille esimese 39 hektari kohta makstakse taotlejale ÜPT toetust kõrgema ühikumäära alusel, kogupindala on ligikaudu 32 900 hektarit. Toetuse eelarve moodustaks hinnangulistele andmetele tuginedes 0,55% otsetoetuste eelarvest. Selle hinnangu puhul on arvestatud seniseid taotlejaid, kes olid alla 40-aastased, kuid ka need võimalikud majapidamiste üleandjad, kes 2015. aastaks on 67-aastased ja vanemad. Vaid noori (900) ja nende kasutuses oleva põllumajandusmaa hektarite arvu kuni 39 hektarini arvestades (8300 ha) oleks toetussumma osakaal otsetoetuste eelarves 0,14%.

Liikmesriigil on otsetoetuste eelarvest noore põllumajandustootja toetuse eelarveks lubatud jätta kuni 2%. Eespool toodud arvutuste põhjal on Põllumajandusministeerium teavitanud Euroopa Komisjoni 2014. aasta 1. augustiks toetuse rahastamiseks vajalikust protsendimäärast, mis on 0,3%. Hinnangulise protsendimäära kohandamise otsus tuleb teha 1. augustiks ja see jõustub otsuse tegemisele järgneval aastal.

Vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1307/2013 lisale 2 on Eestile põllumajanduslike otsetoetuste maksmiseks aastatel 2015–2020 eraldatud 897 242 000 miljonit eurot. Tulenevalt Eesti riigi otsusest paigutada osa põllumajanduslike otsetoetuste eelarvest

maaelu arengukava alusel makstavate toetuste eelarvesse, on aastatel 2015–2020 otsetoetusteks võimalik maksta kokku 799 911 000 eurot (vt allpool tabelist täpsemalt).

		2015	2016	2017	2018	2019	2020	Kokku 2015-2020
OT Riiklik ülemmäär, määrus (EL) nr 1307/2013		€ 121 870 000	133 701 000	145 504 000	157 435 000	169 366 000	169 366 000	897 242 000
Ülekanne II sambasse		€ 7 492 000	19 139 000	21 800 000	23 500 000	25 400 000	0	97 331 000
		% 6,1	14,3	15,0	14,9	15,0	0	
OT vähendatud Riiklik ülemmäär		€ 114 378 000	114 562 000	123 704 000	133 935 000	143 966 000	169 366 000	799 911 000
ÜPT	Toetuse eelarve	€ 75 484 466	75 612 714	81 984 688	89 115 695	96 107 302	113 811 102	532 115 967
		% 66,0	66,0	66,3	66,5	66,8	67,2	
Rohestamine	Toetuse eelarve	€ 34 313 400	34 368 600	37 111 200	40 180 500	43 189 800	50 809 800	239 973 300
		% 30	30	30	30	30	30	
Noorte alustavate põllumajandustootjate toetus	Toetuse eelarve	€ 343 134	343 686	371 112	401 805	431 898	508 098	2 399 733
		% 0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	
Tootmisega seotud toetus	Toetuse eelarve	€ 4 237 000	4 237 000	4 237 000	4 237 000	4 237 000	4 237 000	25 422 000
		% 3,7	3,7	3,4	3,2	2,9	2,5	
Üle 150 000 € makstavate toetuste piiramine*		€ 24 000	24 000	24 000	26 000	26 000		124 000
*arvestuslik								

2014. aastal taotles ÜPT-d 17 153 taotlejat põllumajandusmaa kohta kogupinnaga 936 550 hektarit. Võrreldes 2013. aastaga esitati 2014. aastal 88 taotlust rohkem ning põllumajandusmaa, mille kohta toetust taotleti, oli 11 833 hektari võrra suurem. Arvestades põllumajanduslike otsetoetuste toetuskavade muudatusi, võib arvata, et taotlejate arv jääb edaspidi samaks, ent kindlasti suureneb põllumajandusmaa hektarite arv, mille kohta toetusi taotletakse. Selle põhjuseks on, et nõuetele vastavuse nõuete süsteemi ja rohestamise toetuse osaks saanud maastikuelemendid arvestatakse nüüd põllumajandusmaa hulka ning poolloodusliku koosluse toetust võib uuel perioodil taotleda koos ÜPT-ga. Aastaks 2020 võib põllumajandusmaa pindala, mille kohta toetusi taotletakse, kasvada ühe miljoni hektarini.

5. Määruse rakendamise seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Määruse rakendamisega ei kaasne lisakulutusi riigieelarve vahenditest. Vajalikud kulutused kaetakse olemasolevatest PRIA eelarve vahenditest. 2015. aasta 1. jaanuarist jõustus tulumaksuseaduse muudatus, millega maksustati Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse alusel füüsilistele isikutele makstavad põllumajandustoetused tulumaksuga. 2013. aastal oli füüsilistele isikutele, kes ei ole registreeritud füüsilisest isikust ettevõtjana, makstava ÜPT kogusumma 9,6 miljonit eurot. Arvestades võimalusega, et osa toetuse saajatest on end registreerinud füüsilisest isikust ettevõtjana ja arvab toetuse summast maha kulud, võib täiendav maksutulu olla kuni üks miljon eurot aastas.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Määruse eelnõu esitatakse arvamuse avaldamiseks Rahandusministeeriumile, Keskkonnaministeeriumile ja Justiitsministeeriumile. Uue põllumajanduspoliitika reformi käigus kaasnevate uute meetmete ja süsteemide väljatöötamisse on kaasatud nii põllumajandustootjad kui ka nende esindajad. Uut otsetoetuste süsteemi on tutvustatud ka põllumajanduse ja maaelu arengu nõukogus (PMAN) 2013. ja 2014. aastal, viimati 2014. aasta 26. juunil. Niisamuti on 2013. aastal arutelude tekitamiseks ja arvamuse saamiseks loodud nn tuleviku otsetoetuste töögrupp, kuhu kuulusid enamjaolt küll tootjate esindajad, sealhulgas nõustajad (nt Eesti Lihaveisekasvatavate Selts, Eesti Aiandusliit, MTÜ Eesti Noortalunikud jt),

aga ka teised huvirühmad ja organisatsioonid (nt Maamajanduse Infokeskus, Eesti Maaülikool ja Eesti Keskkonnaühenduste Koda).

2014. aasta jooksul toimusid kõikides maakondades üle-eestilised infoseminarid, kus anti ülevaade uute meetmetega kaasnevatest nõuetest, pärast mida laekus Põllumajandusministeeriumile põllumajandustootjatelt arvukalt tagasisidet kehtestatavate nõuete kohta. Infoseminarid toimusid 2014. aasta novembris ja detsembris. Põllumajandusministeerium on oma võimaluste piires arvesse võtnud huvirühmade kaasamise käigus saadud ettepanekuid ning teavitanud asjakohastest otsustest ja valikutest ka Euroopa Komisjoni (nt 01.08.2014. a teavitus otsetoetuste skeemide valikute, metsasuse erisuse ja ökoalade valikute rakendamise kohta; 01.10.2014. a teavitus ökoalade mõõtude ja lämmastikku siduvate kultuuride loetelu kohta; 15.12.2014. a teavitus keskkonnatundlike püsirohumaade kohta; 31.01.2015. a teavitus põllumajandusmaa hooldamise minimaalsete tegevuste kohta).

Eelnõu esitati kooskõlastamiseks Rahandusministeeriumile, Keskkonnaministeeriumile ja Justiitsministeeriumile. Rahandusministeerium kooskõlastas määruse märkusteta. Keskkonnaministeerium kooskõlastas määruse märkustega arvestamisel ning kuna Justiitsministeerium ei ole Vabariigi Valitsuse 13. jaanuari 2011. aasta määruse nr 10 „Vabariigi Valitsuse reglemendi” § 7 lõike 4 kohaselt ettenähtud tähtjaks eelnõu kooskõlastanud ega jätnud seda põhjendatult kooskõlastamata, loetakse eelnõu Vabariigi Valitsuse reglemendi § 7 lõike 4 kohaselt kooskõlastatuks. Lisaks esitas PRIA mitmeid ettepanekuid määruse eelnõu ja seletuskirja parandamiseks mis võeti osaliselt arvesse. Märkuste arvestamise/mittearvestamise tabel on toodud käesoleva seletuskirja lisana.

(allkirjastatud digitaalselt)

Ants Noot

Kantsler